

יחידה התנהגותית מתי"א מעלה והר

יחידות הוראה
לתרגול והטמעת מושגים משיטת "אייכה"
בשדה חינוכי

2019

חגית חיים

כתיבה, עיבוד ועריכה:

הדס זכריה
חגית חיים

חשיבה ופיתוח:

תוכן עניינים

הוראות הפעלה לשימוש בערכה

יחידה ראשונה

- תיאום ציפיות- היכרות
- משחק 'חימום' והצגת "סילבוס"
- אייכה-משמעות השם

יחידה שנייה

- אופן התמודדות עם קושי- 'אוטומטים'

יחידה שלישית

- אוטומטים
- שאלון הפניות הרגילות- גמילה משפה רגילה

יחידה רביעית

- הפסיכולוגיה של המניע
- הפסיכולוגיה של האפשרויות
- מטאפורת הגדות

יחידה חמישית

- הכחשה- שדרוג- גלגול
- 'לפטור' לעומת 'לפתור'
- אופטימיות באייכה

יחידה שישית

- סובייקט-אובייקט

יחידה שביעית

- מודל הורות- דגם אמ; דגם אב

יחידה שמינית

- שיבושים במודל אם-כמותי ואיכותני
- מודל הורות שלישי-אייכה
- חיזוק לעומת פרגון

יחידה תשיעית

- לגדול- זה כואב

יחידה עשירית

- מגדלור
- ערכים
- אופטימיות ב'אייכה'

יחידה אחת-עשרה

- שפה מגדלת (עשה)
- בהירות במסרים
- רגש צורך מגבלה

יחידה שתיים-עשרה

- אימון בשפה מגדלת

יחידה שלוש-עשרה

- מסרים מבלבלים

יחידה ארבע-עשרה

- כדאיות הוגנת

יחידה חמש-עשרה

- תרגילי סכום

יחידות הוראה לתרגום והטמעת מושגים משיטת 'אייכה'³ בשדה החינוכי

כוכבא קפסלא אשיאוש בערכה

"אמור לי ואשכח,
למד אותי ואזכור,
שתף אותי ואלמד"

בנג'מין פרנקלין

"השפה היחידה להבנת דברים
מסוימים היא חוויה ישירה.
יש חוויות שפשוט לא ניתן
לתרגם.

חייבים לגעת בשביל לדעת.

טום בראון

ערכת יחידות ההוראה הינה אוסף של מערכי שיעור, פעילויות, רעיונות ותכני הדרכה אופציונליים בשיטת 'אייכה'. הערכה מיועדת למומחים ומדריכי 'אייכה', אשר עוסקים בהנחיית מורים ואנשי חינוך, ומטרתה להפוך את המושגים והתיאוריה של 'אייכה' לתוכן זמין, אופרטיבי ויישומי, ולהוות כלי מעשיר ומרחיב לעבודה.

לכדהק

אם נכרבה מערכה?

גפאיג סיבה? אטרבה? אוננה? אנה?

בעבודתנו, הצלחנו להגיע להישגים טובים ביחס לילדים עם התנהגויות קיצון מורכבות, ובמקביל התפתחנו גם ביכולותינו לעבודה מערכתית-מניעתית.

הערכה מאפשרת "להעלות על הכתב" את הרעיונות השונים, ובכך מהווה כלי ללמידה. היא כוללת מתודות חווייתיות שונות, שמטרתן לאפשר ללומדים לחוות את המושגים ה'אייכים', כל אחד דרך עצמו. באופן זה, מונגשים המושגים- כך שהם לא רק "תיאוריה רחוקה בלתי מושגת". חשיבותה של הערכה בכך שהיא מהווה מרחב לשיתוף אנשי מקצוע, בידע ובניסיון שכבר נצבר, על-ידי חברי היחידה.

מסיבה זו, אנו סבורים שאנשי חינוך שלומדים 'אייכה' ועוסקים בה ב'שטח' יכולים להיתרם ולהעשיר את עבודתם באמצעות ערכה זו.

במהלך השנים האחרונות, צוות יחידת ההתנהגות במתי"א מעלה והר, עסק בהדרכת 'אייכה' במסגרות החינוך השונות, באמצעות הנחייה פרטנית, קבוצתית והשתלמויות בחדר מורים.

עם השנים, יחידת ההתנהגות פיתחה, יזמה והרחיבה את הידע שלה בתחום.

בערכה זו, הפכנו את הידע הרב שהצטבר, וכן את הרעיונות השונים שהתפתחו, ליחידות הוראה מובנות ומאורגנות המתבססות על המושגים ה'אייכים' השונים. כל יחידות ההוראה המופיעות בערכה נוסו והועברו כבר לצוותים בשטח.

ההתנסות של חברי יחידת ההתנהגות בשיטת 'אייכה', התגלתה כמשמעותית ואפשרה לנו, כחבריה, להעשיר, לפתח ולשכלל את אופני העבודה שלנו.

איך

איך משיגים בערכה? איך מנסים

הערכה בנויה כך, שניתן להשתמש בכל יחידת-הוראה כיחידת לימוד נפרדת. סדר העברת היחידות תלוי במנחה ובקבוצה. ניתן "לקפוץ" מיחידה אחת ליחידה אחרת, וללמוד את היחידות, לאו דווקא ע"פ הרצף הכתוב.

כל יחידה מתמקדת במספר מושגים עיקריים מ'אייכה'.

בערכה, בראש כל מסמך ניתן לראות, סימון של 'אייקון' המצביע על הכיוון שהפעילויות ביחידה רוצות לתת מענה.

בסוף כל יחידה מצורפים נספחים ואמצעים לשימוש. בנוסף, ישנם בסיום כל יחידה תרגולים ל"שעורי- בית" ולאיימון.

"אי אפשר ללמד אדם דבר,

ניתן רק לעזור לו לגלות זאת מתוך עצמו"

גלילאו גליליי

כדור

מה נרצה שגרים מרצאה והשיווק בערכה? מנסים ומציאות נשים

משאלתנו היא שמומחים ומדריכי 'אייכה', אשר עוסקים בהנחיית מורים ואנשי חינוך יוכלו להסתייע ב'פרוטוקול' מובנה זה. אנו מעוניינים שערכה זו תהווה מעין manual, מתווה מאורגן ומובנה לעבודה, ותאפשר לאותם מנחים ומדריכים "לעשות סדר" במבנה ההדרכה שלהם. נרצה שהשימוש בערכה יאפשר יצירתיות, התנסות חוויתית, דיוק מבחינת התוכן והעשרת הידע.

בנוסף, אנו מאמינים שעל-מנת שהדרכה ברוח 'אייכה' תהיה בעלת משמעות, חשוב לא רק להעביר את מערכי השיעור, אלא יש לשלב אותם בהדרכות פרטניות למורים על ילדים ספציפיים. נרצה שהערכה תהווה השלמה לתהליך למידה תיאורטי מחד, והתנסות-פרטני מאידך.

נשמח להוסיף לערכה חומרים נוספים שפותחו ע"י מדריכי 'אייכה' מתחום השדה החינוכי, ונרצה לשמוע ולהיחשף לרעיונות נוספים.

שמחות ונרגשות להוציא לאור את הערכה, שהינה פרי עמל על עבודה רבה וממושכת, חשיבה מעמיקה והתנסות בשטח.

מקוות שתיהנו ותתרמו מהעיון בה

הדס זכריה וחגית חיים

יחידה ראשונה

בחיבה על פיתוח יחידה זו שותפה חגית חכם

נושאים מרכזיים: תיאום ציפיות- היכרות

משחק 'חימום' והצגת "סילבוס"

אייכה-משמעות השם

חלק ראשון

*הכרות

***מטרת הקבוצה**- להחליף מידע, ללמוד, לחשוב, לשתף, לקבל כלים, להתמקד במניעה, לפתח שפה בית ספרית, תיאוריה ומעשה, חיבור להשתלמות

***סבב**- מה רוצות לקבל בקבוצה? מה יכולות לתת לקבוצה? (המטרה- לקבל ולתת. לא כל התשובות אצל המנחה)

***איך זה ייראה?** תיאוריה, מושגים- תיאורי מקרה, פרקטיקה (רוח אייכה), התייעצויות אך לא בהתחלה, המשגה, פתוחה לשמוע רעיונות

***'סטינג'**- זמנים; היעדרות; מומלץ לכתוב; חסיון; ללא שיפוטיות; למידה תוך כדי תנועה; ווטסאפ

חלק שני:

קבוצות ממושיכות:	קבוצות חדשות:
<p>*משחק אסוציאציות</p> <p>המנחה מקריא מילים. חברי הקבוצה מתבקשים לכתוב על דף אסוציאציה שעולה להם ביחס לכל מילה.</p> <p>סבב- המנחה מתעד את הנאמר, ביחס לכל חבר בקבוצה</p> <p>דיון ושיח- ניסיון לברר מה עומד מאחורי כל אסוציאציה שעלתה. בירור עמדות</p> <p>במפגש הקבוצתי האחרון בשנה יועבר שוב משחק האסוציאציות באותו האופן- לשם בחינת הבדלים/שינויים בתפיסה...</p>	<p>*משחק אסוציאציות</p> <p>המנחה מקריא מילים. חברי הקבוצה מתבקשים לכתוב על דף אסוציאציה שעולה להם ביחס לכל מילה</p> <p>סבב- המנחה מתעד את הנאמר, ביחס לכל חבר בקבוצה</p> <p>דיון ושיח- ניסיון לברר מה עומד מאחורי כל אסוציאציה שעלתה</p> <p>*הקרנת מצגת (למה? איך? מה?)</p> <p>המטרה- להציג בכלליות את תכני ההדרכה שיעלו בקבוצה חברי הקבוצה מתבקשים לכתוב לעצמם שאלות/ הערות/הארות להתייחסות להמשך</p> <p>אופן הלמידה בקבוצה- הבאת תיאורי מקרה, תוך ניתוח של למה? איך? מה?</p>

חלק שלישי:

***הצגת שאלה**- מה עולה לכן בראש כששומעים את המונח "אייכה?"

***הקראת קטע מספר "בראשית"**

***דיון**- מפני מה הם מתחבא האדם הראשון? למה? (נבוך, חושש, חסר ודאות, יודע שמהו לא בסדר, מגלה שחשוף, חושש מהשלכות, מבולבל, מפחד...)

***שאלות**- מפני מה בורח המבוגר? ממה הוא חושש? איך כל זה קרה? מה המחיר שהילדים משלמים? איך יוצאים מן הסבך? (לא היה כיוון)

*אפשרות נוספת- **הצגת כרטיסיות כתובות ובהן דוגמאות להסתתרות של מבוגרים**. שאלה: מה משותף לכל תיאורי המקרה האלה? מה אתם מזהים שמשותף? מה המוטיב החוזר בדוגמות?

***מתן הסבר**- אנחנו כמבוגרים נבוכים. אייכה בא 'למצוא' אותנו.

זה מה שננסה לעשות בקבוצה: נברר מה התפקיד שלנו כמבוגרים מגדלים; נלמד איך ניתן לדעת ולמצוא את מה שחשוב לנו; נתעמק באופן שבו אפשר לעזור לילדים להתפתח באופן ראוי; נדבר על האופן שבו נוכל להאיר עצמנו; נלמד איך לא להסתתר...

***סבב התייחסות ודיון**- מה עומד מאחורי כל אסוציאציה שכל אחד מהמשתתפים כתב ביחס למילה 'הסתתרות'.

***שאלה**- האם נתקלתם בסיטואציה שבה הסתתרתם? תנו דוגמה.

***להדגיש**- מדובר בסיטואציות יומיומיות, שכולנו נתקלים בהם ומתמודדים איתם. מדובר בדבר נורמלי וטבעי

***הצגת דוגמאות להסתתרות וניתוחן**. ניסיון לברר מה עומד מאחורי כל הסתתרות:

- מתבגר מאונן בסלון הבית. האם מרגישה לא בנוח, אך מתעלמת. מתנהלת כאילו "לא רואה" (סיבה אפשרית להסתתרות- מבוכה)
- ילד מעוניין באופניים חשמליים. האם מודעת לסכנות, אך בסופו של דבר נכנעת וקונה לילד את האופניים (סיבה אפשרית להסתתרות- חשש מפגיעה חברתית בילד; פחד שהילד יכעס/ לא יאהב אותי; פחד מלאבד את הילד)
- נערה לא בשלה ללימודי נהיגה. ההורים יודעים זאת, אך מממנים בסופו של דבר את השיעורים (כני"ל)
- הורה מסתתר ונמנע מלראות את בעיית הילד. במפגש עם צוות ביה"ס ובו נאמר שהילד 'מבטל' ומתעלם מהמבוגרים. ההורה אומר: "הוא לא מבטל/ לא מקשיב, הוא פשוט ביישן" (סיבה אפשרית להסתתרות- חשש מחשיפה)
- אפשרות נוספת- הצגת כרטיסיות כתובות עם דוגמאות להסתתרות, וניתוחן

***הצגת ציטוטים וקיום דיון** - ציטוט אחד מדגים מהי הסתתרות, והאחר מה פירוש לא להסתתר

***חשבו על דוגמאות להסתתרות** - חשבו על מקרים בהם ידעתם שמהו לא בסדר/ קשה/ הפריע לכם ואתם כמבוגרים בחרת להתעלם ולא להגיב. נסו לדייק לכם מה עומד מאחורי ההסתתרות שלכם.

***מתן הסבר**-

- באיכה העבודה היא איך להאיר את עצמי באופן שלא תוקף, פוגע, מקטין...
- לא בכל פעם שאנחנו מוותרים זו ההסתתרות.
- ההסתתרות = כשאני מוותר על משהו משמעותי, מוותר על ערך התפתחותי שבעיני חשוב עבור הילד
- ההסתתרות משמע הקושי של המבוגר להיות בקשר באופן מלא כסובייקט.
- לדעת לוותר זה ערך. ויתור כשלעצמו הוא לא דבר רע
- חשוב להתבונן בשאלה- על מה ויתרת? מדוע? מה עומד מאחורי הויתור שלי? האם ויתרתי כי העניין לא מספיק חשוב בעיני, או מסיבות אחרות?! זו השאלה שצריכה להישאל ומחדדת את האבחנה בין ויתור להסתתרות
- בגלל עומס רגשי המבוגר 'עוצר', כדי לא להיות תוקפן. מאחורי כל ההסתתרות עומדים דברים שונים: חשש, מבוכה, עומס רגשי, רצון להיות רך ולא תוקפן, רצון לא לגרום לילד אי נוחות, רצון לרצות את הילד ולדאוג שיהיה לו טוב... (חשוב- פחד הוא רק אחד מהדברים העומדים מאחורי ההסתתרות).
- האינדיקטור הוא היעד ההתפתחותי (אמא חולת ניקיון- זה לא משרת את הילד ואת היעד ההתפתחותי שלו. האם מדובר בערך של ניקיון עבור התפתחות הילד? !)
- כשיש אי נחת צריך לברר מה עומד מאחוריו
- להסתתר = לוותר על משהו שחשוב/ עקרוני לי (ערך שמנחה אותי) + להתעלם מהצורך ההתפתחותי של הילד
- מה ההבדל בין ויתור לבין ההסתתרות? מתי מדובר בויתור? מתי בהסתתרות?

***שעורי בית** - חשבו על דוגמאות להסתתרות. התבוננו במצבים שבהם ההסתתרותם. נסו להגדיר לעצמם מדוע מדובר בהסתתרות, ומה עומד מאחוריה

"איפה?!" משבר ההורות בת-זמננו והקריאה להורה מגדל

הקריאה "איפה" מופיעה לראשונה בסיפור המקראי על אודות גירוש אדם וחוה מגן-העדן, ומופנית אל אדם שהסתתר מפני האל לאחר שאכל מפרי עץ הדעת. וכך נאמר בו: "... וַנַּחֲמַד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל... וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם... וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ... וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם; וַיֹּאמֶר לוֹ 'אֵיפֹה?'" (בראשית, ג' 6-9). ומייד לאחר מכן באה תשובתו של אדם: "... אֶת קִלְהָ שָׁמַעְתִּי בַּגֶּן, וְאִירָא כִּי עֵרֹם אָנֹכִי, וְאַחֲבֵא." (פסוק י').

משחק אסוציאציות- רעיונות למושגים

קבוצות מתחילות		קבוצות ממשיכות	
תוקפנות	אלימות	מרחב אלים	מגדלור
איכה	תכנית התנהגות	הורות דגם אב	שפה
	מרחב אלים	פרצות	אפשר
	קשר	עשה	זמן חם
	מאבק כח	ערך	כדאיות
		קשר	סובייקט
		בהירות	שינוי תפיסתי
		הורות דגם אם	תדר
		ההורה האלכסוני	עבודה דרך המבוגר
		אל תעשה	מאבק כח
		זמן קר	הסתרות
		פרגונים	עבודה מניעתית
		חזרה לשגרה	יישום חוק
		מסרים מבלבלים	להאיר את עצמי

כרטיסייה מספר 1

גאיה היא ילדה מקסימה שלומדת בכתה ה'. השנייה מבין שלושה ילדים.

גאיה אוהבת מאוד לשחק במחשב, בסוני ובטלפון. ברוב שעות היום היא יושבת מול המסך. גם כאשר באים אליה חברים או כשמגיעים לבית אורחים היא ממשיכה לשבת מול המסך. כאשר ההורים של גאיה מבקשים ממנה לעזוב את המסך כדי להצטרף לארוחה או ללכת להתקלח היא צורחת ומשתוללת ולבסוף חוזרת למסך. אמה מביאה לה צלחת עם אוכל לסלון "ככה לפחות היא אוכלת". בתקופה האחרונה, ההורים החליטו להניח לגאיה, בעיקר כאשר הם מזמינים אורחים, הם מאפשרים לה להיות מול המסך, העיקר שלא תביך אותם ותתפרץ מול האורחים.

כרטיסייה מספר 2

אלעד הוא תלמיד בכיתה ו'. לאלעד יכולות לימודיות טובות. בתחילת השיעור, אלעד מוציא את הציוד הלימודי, רק לאחר שהמורה מזכירה לו כמה פעמים.

במהלך השיעור אלעד קורא ספר, מצייר, בוהה. כאשר המורה מציגה בפניו דרישה לימודית, אלעד מסרב. אם הדרישה הלימודית נמשכת, אלעד מתפרץ בכעס, זורק דברים בכיתה, צורח, דוחף שולחנות וכיסאות, יוצא מהכיתה בכעס.

המחנכת שוחחה עם אלעד מספר פעמים, ההורים הוזמנו לשיחה עם המחנכת, היועצת ומנהלת ביה"ס, והתנהגותו של אלעד ממשיכה.

לאחרונה, המחנכת מניחה לו לנפשו במהלך השיעור ולא מציגה דרישות לימודיות, העיקר שלא יתפרץ ויאפשר לה לנהל את השיעור.

כרטיסייה מספר 3

אדר, בן 10, לומד בכיתה ה'. לאדר שני אחים, צעירים. אדר תלמיד טוב, מתפקד היטב בביה"ס, מקובל חברתית. אחה"צ הולך לחוגים ונפגש עם חברים. נשמע להוריו בדרך כלל. אדר חרד מאוד שיכנסו גנבים הביתה. הוא דורש מהוריו להשאיר את כל החלונות בבית סגורים כל הזמן. דלתות החדרים חייבות להיות סגורות. כאשר הוא הולך לשירותים או להתקלח הוא מבקש מהוריו שיעמדו אחרי הדלת כדי לשמור שאף אחד לא יכנס. ההורים דיברו עם אדר פעמים רבות, ניסו להבין את הסיבה לפחדים שלו. הסבירו לו שהבית מוגן ובטוח. אבל אדר ממשיך בשלו.

ההורים החליטו להיענות לדרישותיו של אדר "הוא ילד כל כך טוב ואם זה מה שהוא צריך כדי להרגיש בטוח, נהיה פה בשבילו"

כרטיסייה מספר 4

מאיה, בת 4, ילדה מתוקה וחכמה. מאיה מתפקדת היטב בגן, משחקת עם הילדים, מקבלת את סמכות הגננת והסייעת.

בלילות מאיה מסרבת לישון במיטה שלה, היא נרדמת בסלון והוריה מעבירים אותה למיטתה. במהלך הלילה מאיה מגיעה למיטת ההורים וישנה איתם. הוריה ניסו להחזירה למיטתה, אך היא שוב חוזרת.

הוריה עייפים כ"כ שהם מאפשרים לה לישון איתם במיטתם, למרות, שהלינה המשותפת לא נוחה להם.

”הורים יבצעו מעשה לוליינות כדי לא
לראות את מה שהם לא יוכלו לאהוב”

”היכולת של האהב לראות מעשה
מזיק/שלילי מידי אדם אהוב ולדעת שלא
ניתן לקבלו. עם זאת, לשמור על תחושת
שייכות ואכפתיות כלפי האהוב הסורר”

יחידה שנייה

בחשיבה על פיתוח יחידה זו שותפה חגית חכם

נושאים מרכזיים : אופן התמודדות עם קושי- 'אוטומטים'

* **פתיחה**- עצמו עיניים, נסו לדמיין/ להיזכר בקושי סביב תלמיד שאתגר אתכם ; בקושי עם אחד מהילדים הפרטיים שלכם ; בהתמודדויות שונות עם אנשי צוות/ הורים/ חברים ומשפחה- נסו לדייק להגדיר לכם כיצד אתם מתמודדים במצבים שבהם אתם נתקלים בקושי? באיזה אופן אתם ניגשים לבעיה?

***התמודדות עם בור בדרך**- פורשים כרטיסיות על השולחן. כל כרטיסיה מתארת דפוס/ דרך שונה להתמודדות עם קושי. נסו לחשוב האם יש פה כרטיסייה שמאפינת ומשקפת את אופן ההתמודדות שלכם עם קושי? בחרו כרטיסייה שאליה אתם מתחברים.

במידה והאפשרויות שבכרטיסיות אינן תואמות לדרך ההתמודדות שמאפינת אתכם- נסחו כרטיסייה אחרת

***שאלות**- מה מסמל הבור? איך זה מתחבר אלנו?

***דיןן**- מה קורה לי כשאני נתקל בילד עם התנהגות מאתגרת? מה קורה לסיבה? מה אוטומט התגובה שלי? כיצד אפעל? אתמודד? (חשוב לחבר לחוויה של אלימות שהמורים חוו/ נתקלו).

במצבים שונים אנחנו בוחרים דרכי התמודדות שונות. חשבו על 'בור' שנתקלתם בו אתמול- איך הגבתם? האם אופן התגובה שלכם היה יעיל/ לא יעיל? האם אופן התגובה שלכם קידם אתכם לעבר התוצאה שרציתם? מתי ננהג בכל אופן?

***מתן הסבר**- דרכי התמודדות שמשרתות אתכם/ עובדות לכם/ מקדמות אתכם, כל זמן שהן לא אלימות, זה מצוין. 'מה שעובד לכם- עובד'. במקרים בהם אתם מצליחים לצאת מתוך הבור והשגתם את מה שרציתם- זה מעולה. במקרים שבהם אופן הפעולה שלכם 'עובד' לכם ובמקרים בהם מדובר באירועים חד פעמיים- לא נתערב.

השאלה הנשאלת היא, מה קורה במצבים שבהם יש נפילה לבור בתדירות גבוהה ולא נוח לכם את הסיטואציה? מה קורה במצבים בהם אופן הפעולה שלכם לא מסייע לכם בכדי למנוע נפילות עתידיות לבור? נפילה לבור זהו מקום שלא נוח להיות בו/ מקום קשה/ מתסכל/ כואב... במקום שבו אתם מרגישים אי נחת- זה מקום לשהות בו ולברר מה קורה שם. למקומות האלו- 'אייכה נכנס'. מקום שבו אנחנו מרגישים אי נחת- מאותת לנו שערך מסוים נמצא בסכנה.

***שיעורי בית**- עד הפעם הבאה חשבו/ נסו לזהות מצבים שבהם "נפלתם לבור"

נסו לדייק האם לנפילה לבור קדמה הסתתרות כלשהי? אם כן- מפני מה הסתתרתם? ומה עמד מאחורי ההסתתרות הזו?

נספחים :

אני מטייל ברחוב,
 יש בור עמוק במדרכה,
 אני נופל לתוכו,
 אני אבוד,
 אני חסר אוניס!
 זו לא אשמתי!

אני מטייל באותו רחוב,
 יש בור עמוק במדרכה,
 אני מעמיד פנים שאיני רואה אותו,
 אני נופל שוב,
 אני לא יכול להאמין ששוב אני באותו מקום,
 אך... זו לא אשמתי!
 עדיין לוקח לי זמן רב לצאת החוצה.

אני מטייל שוב באותו רחוב,
יש בור באותה המדרכה,
אני מבחין בו,
אני עדיין נופל לתוכו,
זה הרגל... אבל.. עיניי פקוחות
אני יודע היכן אני,
זו אשמה שלי
אני יוצא מיד.

אני מטייל באותו רחוב,
יש בור עמוק במדרכה,
אני עוקף אותו.

אני מטייל ברחוב אחר.

אני דואג ומוודא שהבורך ייסתם ולא יהווה
סכנה יותר.

למה דווקא אייכה?

תכלית? טיבה? מטרה?
אמונה? חלום? מניע?

איך עושים את זה?

אופן הפעולה
צעדים להליכה בדרך
המגדלת

יחידה שלישית

בחשיבה על פיתוח יחידה זו שותפה חגית חכם

נושאים מרכזיים : אוטומטים

שאלון הפניות הרגילות- גמילה משפה רגילה

***פתיחה**- כתבו תיאור קצר על ילד שמטריד אתכם (לא מקרה קיצון). נסו לדייק מה מטריד אתכם בעבודה עם אותו תלמיד.

***בחירת דימוי**- מציגים ארבע תמונות : פסיכולוג, יחידת חילוץ והצלה, חבר, שוטר

***דיון ושאלות**- בחרו תמונה שמייצגת את דרך ההתמודדות הדומיננטית שלכם ביחס לקושי של הילד שתוארתם, הסבירו את בחירתכם. איך אתם תופסים את עצמכם כשאתם מתנהלים מול אותו ילד שיש לכם קושי איתו? איזה דימוי משקף את הנטייה שלכם? נסו להגדיר לעצמכם את המאפיינים שמייצגת כל תמונה בתקשורת שלה עם הסביבה; מה היתרונות והחסרונות בהתנהלות של כל דימוי? האם במאפייני הדימוי שבחרתם אתם יותר סובייקט או אובייקט? האם האוטומט שלכם הוא יותר שמשמשים בכם או שאתם מאירים את עצמכם? האם הסגנון ואופי ההתנהלות שלכם מקדם את הילד? האם הוא עונה על הצורך של הילד? שלכם? האם אתם מרגישים בנוח עם אופן הפעולה האוטומטי שלכם? האם לדעתכם זה יוצר שינוי אצל הילד ומביא לתוצאה הרצויה?

פסיכולוג- מכיל; קשוב; נענה; מספק; אין הדדיות ביחסים; 'ניטרלי'; המטופל עושה בפסיכולוג 'שימוש'....

יחידת חילוץ- עוזר מיידית לקושי; פועל ברגע האירוע; 'מחלץ' בלי לשאול את הצד השני אם הוא צריך/ רוצה/ זקוק לעזרה; מתערב; פותר בעיות; לעיתים פותר בעיה נקודתית....

חבר- נמצא בהזדהות/ ביחד/ איתך בתוך הקושי; הבנה; יחסים של הדדיות; קרבה; מעורבות רגשית....

שוטר- סמכותיות; כוחנות; שליטה; דרישה; חוק; שמירה על סדר; היררכיה; ביטחון; עושה את התפקיד שלו....

***להוביל**- הדימוי שבחרתם מייצג את האוטומט של כל אחד מכם. כל אחד מהדימויים הללו מייצג דרך ההתמודדות אפשרית עם ילדים שמאתגרים אותנו. בדרך כלל דרכי ההתמודדות האלו מתאימות ומצליחות לנו. חשוב שנהיה את דרך התגובה האוטומטית שלנו, במטרה לבדוק האם היא יעילה ומקדמת אותנו. במידה ואופן הפעולה שלי יעיל, "עובד לי"- זה בסדר גמור להמשיך ולפעול באופן הזה (כל זמן שאין שימוש באלימות מצדנו!). כל זמן שדברים 'עובדים' לנו ומשרתים

אותנו- אין צורך לשנות אותם. אייכה "נכנס לתמונה" במקום שבו לא מצליח לנו. האוטומט שלנו, הוא דרך הפעולה שאנחנו רגילים לה ופועלים בה בלי לחשוב.

דוגמה: מורה מתארת ילד שלא מקבל את הסמכות שלה. זועמת, כועסת, פגועה, מרגישה מבוטלת. רוצה להשעות/ להרחיק/ לתת עונש/ לפגוע בו/ "להיכנס בו". המורה מגיעה להבנה שדרך ההתמודדות שלה כוחנית (שוטר) וזה לא מקדם את ההתפתחות של הילד/ לא בשירות ההתפתחות שלו.

***להדיש-** העבודה של יחידת ההתנהגות במסגרת ה"פיילוט" (הלמידה שלנו כרגע), זה בדיוק המעבר מכיבוי שריפות למניעה (לא להיות תמיד על תקן צוות חילוץ והצלה/ שוטר...)

***הצגת ציטוט-** "יש שר'פיה- באו נצא לקורס נבאים!"

***שאלון 'הפניות הרגילות'-** דף ההכרות הוא אוסף היגדים של השפה הרגילה (אוטומטים). זאת השפה שאנו רגילים להשתמש והיא מתאימה ויעילה בקונטקסט של יחסי שותפות. השימוש בשפה הרגילה במצבים בו אין יחס של שותפות לרוב לא יקדם אותנו בעבודה עם הילד. יתרה מזאת, הוא עלול לפגוע בילד ובהתפתחות שלו. בהקשרים שאין בהם שותפות של מטרות בין המבוגר והילד, אלא ניגוד רצונות, השימוש בשפה הרגילה עלול להזיק להתפתחות הילד ולקשר.

***תרגול היגדי השאלון-** קראו את היגדי השאלון, נסו לתת דוגמאות מה'שטח' להתנהלות שלכם (איש צוות אחר), סביב כל היגד.

***דין-** אילו 'פניות רגילות' נפוצות יותר אצלכם? על פי חלוקת השאלון למקבצים- איזה מקבץ "נוכח" יותר בכיתה שלכם? לאילו היגדים היה לכם יותר קל למצוא דוגמאות מהשטח? מדוע?

***מתן הסבר-** התמונה שיוצאת למעשה מראה לנו את דפוס התגובה הרגילה שלנו במצבי פער מול התלמיד. במקומות שיש לנו פער עם הילד אופן התגובה הרגיל שלנו לרוב אינו מיטיב, תוקע ואינו מקדם אותנו או את הילד בכיוון ההתפתחותי הרצוי. זהו כלי שבאמצעותו אנו רואים מה האוטומט שלנו ואלה דברים שאנחנו צריכים להיגמל מהם. בשיטת אייכה- צורות הדיבור הללו אינן צורות מגדלות כאשר אין שותפות ביני לבין התלמיד ביחס למה שחשוב לי.

***סרטון-** "תמיכה טכנית לבעיות בזוגיות" (להוביל לנקודה - הדרך שבה אנחנו מגיבים לסיטואציה, המילים שאנחנו בוחרים לומר משפיעות ואף יוצרות את ההיענות לנו מן הצד השני).

***שעורי בית-** שימו לב לאוטומטים שלכם ולנטייה שלכם להתנהל ע"פ הפניות הרגילות ונסו להימנע ולהיגמל

***קישור ליחידה הבאה-** לאחר שדיברנו על הגמילה (מה לא לעשות), נלמד בהמשך מה באפשרותנו כן לעשות (שפה מגדלת). היחידה הבאה תוקדש למושג ההכוונה- נתמקד במונח הצבת גדות.

סרטון- "תמיכה טכנית

לבעיות בזוגיות"

*נספחים:

יחידה רביעית

נושאים מרכזיים הפסיכולוגיה של המניע

הפסיכולוגיה של האפשרויות

מטאפורת הגדות

***פתיחה**- חשבו על ילד שמאתגר אתכם. ערכו רשימה וכתבו את כל ההסברים לאלימות שלו. למה הוא מרביץ? מה ההסבר לכך שמקלל? מתחצף? ימה יש שם שהילד מתנהג כמו שהוא מתנהג?!

***מיון**- הסתכלו בכל מה שכתבתם ונסו למיין את כל ההסברים לתתי-קבוצות. למי/למה כל הסבר שכתבתם קשור? קשור לילד; קשור אליי כמבוגר; קשור לאחרים?

***להוביל**- רוב ההסברים מתייחסים לילד/ ההורים/ האחר ולא.... מה החלק שלי בסיפור כמבוגר?!

***שאלות**- מדוע אבחון הוא דבר משמעותי? לשם מה צריך אבחונים? באיזה אופן האבחון ישנה/ ישפיע על אופן ההוראה שלך? איך האבחון ישפיע על ההדרכה שלנו? באיזה אופן האבחנה משרתת אותנו? מה עלול להיות מבלבל באבחון? מה יכול להיות מזיק באבחון? מתי האבחון עלול לגרום לנזק- אם בכלל? מהם היתרונות והחסרונות של האבחונים?

אבחנות ואבחונים יתרונות	אבחנות ואבחונים חסרונות
האבחנה מרגיעה, יש 'כותרת'	שמים יותר מידי דגש על ה'כותרת'- דבר החוסם את העבודה
תהליך האבחון יכול להיות תרפואיטי- לפעמים קל יותר לאדם לקבל את עצמו. יש שם וכותרת למה שאני חווה/מרגיש	אבחון הוא לכאורה בלתי הפיך- דבר העלול לגרום לחשיבה ש"אין סיכוי" לייצר שינוי
הבנת הילד מאפשרת דיוק בהתאמות	מקיימים אבחון במטרה לקבל הקלות/פטורים- דבר שנותן היתר לא לבצע דבר מה
מאפשר קבלת מענה יותר מדויק- אפילו אם מדובר בתחושות האדם	באבחון 'מגלים' שהילד לא יודע לקרוא. ההורים כבר יודעים שהילד לא קורא. כבר יש אבחנה, אז לשם מה לאבחון שוב?!- דבר המוביל לבזבז כסף. עדיף להשקיע את הכסף בהוראה מתקנת
	משחרר מאחריות. לא דורש התמודדות עם הבעיה: "הוא לא יצליח לעבור את המבחן במתמטיקה. יש לו דיסקלקוליה"

***מתן הסבר**- השאלה הנשאלת היא מה קורה כש'תוללים' את הכל על האבחון? על הילד? על הסביבה? מה יש לעשות במצב שבו יש לנו אבחנה? (האם כשיש אבחנה של סכרת/הפרעת אכילה זה מוביל אותנו לכך שאין יותר מה לעשות כדי לשנות את העניין; או לחילופין-האבחנה דורשת מאתנו לעבוד עכשיו?!). ברגע שהאבחנה מפעילה אותנו, ברגע שהיא מובילה אותנו לפעולה שהיא

מגדלת- זה טוב. השאלה שיש לברר היא "לאן האבחנה לוקחת אותנו?" אבחנה היא חשובה. למתן אבחונים יש יתרונות וחסרונות, זה לא דבר שלילי. המניע הוא חשוב, אך לא נכון רק להתעכב בו.

המניע הוא חשוב, כדי שנבין מה צריך לעשות, אבל הוא לא הפטור. צריכים לשים לב שהאבחנה לא 'מבלבלת' אותנו ביחס לנקיטת הפעולות / התערבויות נדרשות

לפעמים, דווקא בגלל המניע, הגדות צריכות להיות גבוהות יותר:

- אם המניע לאלימות הוא שיש אלימות בבית/ הילד מוכה- אז דווקא בגלל זה הגדות צריכות להיות יציבות יותר ובהירות יותר

- ילד ASD- דווקא אותו צריך ללמד מיומנויות חברתיות

***שאלה**- כיצד נגרמת מחלת המלריה? יש להניח שהתשובה שתתקבל היא 'יתוש'. למעשה, ההסבר להתפתחות מחלת המלריה תלוי בשני דברים: אטיולוגיה (תורת הסיבות) ואפדימולוגיה (חקר הסיבה). ללא שילוב של שני הדברים לא תתרחש פתולוגיה.

אטיולוגיה היא הגורם למחלה: במקרה של מחלת המלריה מדובר בטפיל המתרבה בכדוריות הדם האדומות והורס אותן.

אפדימולוגיה הם התנאים סביבתיים הדרושים להתפתחות ולהפצת המחלה: במקרה של מחלת המלריה, כדי שהטפיל יגיע לכדוריות הדם והמחלה תפתח דרושים תנאי סביבה מסוימים: הטפיל מחולל המלריה מתפתח בגוף יתוש ומועבר לאדם ע"י עקיצה. כדי להתקיים, היתוש זקוק לביצות ולאקלים מסוים. בלעדי זה המלריה לא תפתח! כלומר.... יש סיבה שמאפשרת את קיום המחלה.

***הקרנת סרטון**- סרטון בנושא שטפון/ הצפות.

***שאלות**- מה גרם לשיטפון? מה מאפשר את שיטפון? מהו ההסבר לכך? יש להניח שתשובות יהיו הפשרת שלגים, גשם וכו'.

מה ההבדל בין הנהרות ביחס לשיטפון?

מה הנזק בכל אחד מהשיטפונות? מה ההסבר לכך?

מה אתה מרגישים בכל אחד מהסרטונים? מהו הרגש הדומיננטי שעולה בכם ומתעורר אצלכם בכל סרטון? (להתייחס למונח/מטאפורה- "אני מוצף", "אני בהצפה רגשית"...)

***להדגיש**- עניין של הגדות והאפשר. המניע הוא הגשם/הפשרת השלגים/המונסון..., אך השאלה שיש עוד לשאול היא מה אפשר לשיטפון להתרחש? אם היו לנהר גדות גבוהים לא היה מתרחש השיטפון.

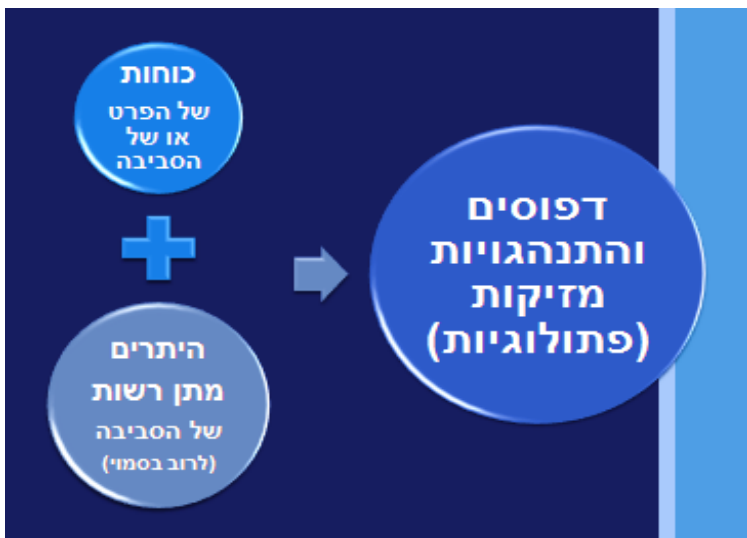
***מתן הסבר**- באיכה אנו שמים דגש על המבוגר, ופחות מתייחסים למניע. מבחינים בין הפסיכולוגיה של המניע לעומת הפסיכולוגיה של האפשרויות. לפי איכה, כוחות של הפדט/או הסביבה+ היתרים של הסביבה (לרוב בסמוי) = יובילו לדפוסים פתולוגיים והתנהגויות מזיקות. לרוב, נימנע מהשאלה 'מה הילד עשה ולמה?' ונתמקד יותר בשאלה 'מה אני אפשרתי לו לעשות?' למעשה, איכה בא לשאול "איך הופכים סביבה מאפשרת/ מתירה לסביבה מגדלת?"

מהמקום של האבחנה ניתן להתקדם 'למעלה' לכיוון מגדל, או 'למטה' לכיוון חוסס, מקטין, תקוע. המניע קיים/ האבחנה קיימת- כעת יש לברר האם הסביבה תתיר התנהגויות פתולוגיות? האם הסביבה תגדל או תקטין? באיכה אחת המטפורות היא הגדות= אילו גדות אנחנו מעמידים? ומה אנחנו מאפשרים? כשיש גדות חזקות וברורות אז גם כשיש שיטפון זה לא מצויף. השיטפון קורה בתוך הגדות שאני הגדרתי- וזה המרחב המאפשר.

***הצגת משפט לסכום**- "כל פוטנציאל-חיובי או שלילי, טוב או רע, בריא או פתולוגי- מתממש בפועל רק באמצעות תיווך של 'סוכן מאפשר', המאפשר את התממשותו" (לבו, עמ' 49)

***שעורי בית**- עד הפעם הבאה, נסו להתבונן ולחקור לעצמכם- איזה חלק אתם נותנים למניע? איזו לגיטימציה יש לילד כפי שהוא מתנהג? ומה אתם מאפשרים?

נספחים:

סרטון - שיטפונות

<https://m.ynet.co.il/Articles/5381926>

הפנייה לכתבה:

"מאפר האבחונים של ילדי הרק"

כיצד נגרמת מחלת המלריה?

- ✓ אטיולוגיה- הגורם למחלה טפיל מתרבה בכדוריות הדם האדומות והורס אותן
- ✓ אפידמיולוגיה- תנאים סביבתיים הדרושים להתפתחות ולהפצת המחלה

כדי שהטפיל יגיע לכדוריות הדם והמחלה תתפתח דרושים תנאי סביבה מסוימים: הטפיל מחולל המלריה מתפתח בגוף יתוש ומועבר לאדם ע"י עקיצה. כדי להתקיים, היתוש זקוק לביצות ולאקלים מסוים. בלעדי זה המלריה לא תתפתח. כלומר... יש סיבה שמאפשרת את קיום המחלה

- ⊙ הפסיכולוגיה של המניע לעומת הפסיכולוגיה של האפשרות
- ⊙ נדרש שינוי בתפיסה ובעמדה הפנימית שלנו- מה בהתנהגות שלי, במסרים שאני מעביר לילד מאפשר / לא מאפשר לו להתנהג באופן מסוים.

יחידה חמישית

בחשיבה על פיתוח יחידה זו שותפה חגית חכם

נושאים מרכזיים: הכחשה- שדרוג- גלגול

'לפטור' לעומת 'לפתור'

אופטימיות באיכה

***הצגת תיאור מקרה (ילד שמקבל הרבה פטורים)**

***דיון-** האם לדרוש? לא לדרוש מהילד? מה אתם חושבים? מה הייתם עושים? איך הייתם פועלים? מדוע?

האם לדעתכם הילד זקוק לאבחון פסיכיאטרי? האם האבחון יקדם אותו?

***להוביל-** מדובר בילד שאיבד כיוון ואנחנו רוצים לסייע לו, והתפקיד שלנו כמבוגרים הוא להיות בשירות ההתפתחות של אותו הילד.

השאלות המנחות שאנו צריכים לשאול את עצמנו הן: מה נכון לאותו ילד מבחינה התפתחותית? האם זה טוב או לא טוב לילד שדורשים ממנו? האם זה מקדם אותו? משרת אותו? האם כשאנחנו מוותרים לו, זה עוזר לו? מה הוא לומד ואיזה מסר עובר אליו ביחס לאמונה שלנו בו? ביחס לכוחות שלו? ליכולת השינוי שלו? מה אנחנו מלמדים אותו על החיים? האם באופן הזה אנו עוזרים לו ללמוד מיומנויות חדשות? מה הוא לומד מהתגובות שלנו?

מדובר בילד עם קשיים רבים- יש לו קושי אורגני וקשיים משפחתיים. המשמעות של "לוותר" לילד במקרה הזה היא שהסביבה מאפשרת לו להמשיך בהתנהגויות הפתולוגיות שלו ולמעשה לא מאמינה בכוחות שלו וביכולות שלו לבצע שינוי והתפתחות. הסביבה מחזקת את זה שהילד חסר אונים ולא יכול להתנהג אחרת. יש פה אפשרויות להתנהגויות פתולוגיות שלא בשירות ההתפתחות של הילד.

***מתן הסבר-** הגדרת האחר והעמדה השיפוטית: כולנו נוטים באופן טבעי לשפוט ולהגדיר את האחר. כשיש לנו ילד עם הפרעת התנהגות, נתייג אותו לפעמים כפגום, חסר כוחות (חלש) או בעל כוחות שליליים (רע). נוטים לתת לילד הגדרה שהיא בעל פגם תפקודי בריאותי (רגיש, דיסלקטי, חולה), או בעל פגם מוסרי (עצלן, ילד רע, חוצפן, אלים).

השימוש הזה בתיוגים הביא להתפתחות נטייה "לתת הכשר" ולסבול מצבים בעייתיים, והמון פעמים מבוגרים- כדי להימנע מתוצאות קשות שיש לזיהוי פגמים נמנעים מלהצביע שילד יש בעיה. זה יכול לבוא לידי ביטוי בכמה מובנים: הכחשה, שדרוג, גלגול

הכחשה- מבוגרים מתכחשים לקיום הבעיה ("זה גיל ההתבגרות", "קשה לו קצת")

שדרוג- הכרה בחריגות, אבל הסביבה נותנת הכשר. הסביבה משדרגת את המצב "מלא תקין" ל"אחר" / "מיוחד" ("מי אמר שכולם צריכים לקרוא?")

גלגול- מתן תיוג יתר. ריבוי אבחונים לצורך פטור. ריבוי תעודות שמעידות שקיים ליקוי, אך האבחון לא משמש כלי לפיתוח דרכי התמודדות יעילות עם הקושי, אלא לצרכי פטור. לא הילד הבעיה אלא לסביבה יש בעיה. מחפשים דרכים לפתור את הילד. זה נוח.

***הצגת ציטוט- "האסון טמון בהפיכת האבחנה לפטור, במקום השקעת מאמץ לפתור".**

***דיון ביחס למשפטים-** כל משפט מייצג דרך שונה להימנעות מחיפוש אחר פתרון. דונו במשפטים שמהווים דוגמאות שונות של הכחשה-שדרוג-גלגול. נסו לזהות את "הצליל" של כל משפט. נסו לזהות ברוח החשיבה האייקית, מה אפשר עוד להבין מכל משפט?

(הערה למנחה- במהלך הדיון יש לחדד את האבחנה בין התאמה לעומת הקלה (פטור). חשוב להבין באיזה 'קונטקסט' נאמר כל משפט. מה 'הסיפור' העומד מאחורי כל אמירה? הדוגמאות והמשפטים כשלעצמם הינם לגיטימיים. לא מדובר במשפטים ש'אסור' לומר אותם (המשפט "הוא דיסלקט, יש לו אבחון"- זה לא דבר רע כשלעצמו). מה שחשוב הוא לנסות ולהבין מה עומד ברמה המהותית מאחורי כל אמירה)

***מתן דוגמאות-** חשיבה על משפטים נוספים לדוגמה מהכיתה

***הקרנת סרטונים-**

א. "לילד יש הפרעת קשב וריכוז" / "ליטל מעתוק" - סרטונים שבהם האבחנה מובילה לפטור
ב. הסרט ריי / סרטון דוב בקוטב/ סרטון פילים- סרטונים שבהם אין מתן פטור, על אף הקושי/ האבחנה

***שאלות-** מה ההבדל בין הסרטונים? מתי "נרוץ" לעבר הילד לעומת, מתי נאפשר לילד "ליפול"- כדי לאפשר לו להתפתח? (ניהול סיכונים לעומת פיגומים- אם הילד רץ לכביש, נעצור אותו...)

***מתן הסבר-** העובדה שיש לילד אבחנה/ קושי- לא אומרת שצריך לרוץ לעברו ולתת לו פטור, לפתור אותו מהתמודדות. תרומת האבחנה היא בכך שזה נותן לנו כיוון למאמץ (אבחנה של סכרת מחייבת דיאטה מיוחדת. ילד עיוור- זה דורש יותר מאמץ). אם יש לילד אבחנה של XYZ זה אומר שצריך להתאמץ יותר כדי לתת לו כיוון. האבחנה כשלעצמה, לא נותנת לנו דבר אחר. להישאר באבחנה- זה תוקע אותנו (לא ניתן לילד עיוור לקרוא. מצד שני לא נקריא לו כי לא ילמד דבר- נלמד אותו כתב ברייל). מה שעומד מאחורי ההבנה שאין לפטור את הילד מאחריות, היא למעשה אופטימיות ואמונה בילד.

חשוב להדגיש- המשפטים האלו והנטייה לגונן מושרשת בנו. זה קורה לכולנו. זה טבעי, אנושי ואנחנו לא יכולים להימנע מזה. ועם זאת, המטרה היא להעלות למודעות ולזהות את עצמנו במצבים האלו, ובעיקר להבין האם אופן ההתמודדות שלנו כמבוגרים הוא בשירות ההתפתחות של הילד, או לא? האם אנחנו מגדלים/ מקטינים את הילד?

***חזרה לתיאור מקרה**- לחזור לתיאור מקרה ולנסות לזהות אמירות שמשקפת גלגול- הכחשה שדרוג- מתן פטור והיתר (הילד מקבל היתרים להתנהגויות פתולוגיות, ותיוג משחרר מפעולה ומסיר אחריות)

***לקשר ליחידה הקודמת**- במפגשים הקודמים דיברנו על האבחונים והאבחנות. למעשה, ההיתלות באבחנות זה הגלגול.

***טקסט עשו ויעקב**- קריאת הטקסט.

***שאלות**- באיזה אופן הטקסט מתחבר לנושא? מה ניתן ללמוד ממנו? באיזה אופן יש פה ראייה אייכית? (אופטימיות ביכולת ההשתנות של עשיו, אמונה ביכולת שלו להשתנות- על אף היותו מקוטלג/ בעל אבחנה של "צייד אלים").

***טקסט משה כבד פה וכבד לשון**- אפשרות נוספת

להוביל-

אז למה "אייכה"!!?

- אופטימיים לגבי ההתפתחות של הילד ויכולת ההשתנות שלו
- מאמינים ביכולת לקיחת האחריות של הילד על קשייו
- מאמינים שהתנהגות תוקפנית ואלימה פוגעת בראש ובראשונה בילד עצמו
- מאמינים במבוגר שתפקידו לכוון את הדרך
- מאמינים בכבוד וחרות לילד ולמבוגר בתהליך השינוי והגדילה

יש משהו אופטימי בלא לגלגל את העניין על ה'אבחנה'

***שעורי-בית**- נסו לזהות מקומות שבהם אתם מבצעים הכחשה- שדרוג- גלגול

נספחים :

תיאור מקרה

דני תלמיד בכיתה ז', מאובחן כבעל לקויות למידה, דיסלקציה ודיסגרפיה. הוריו גרושים. בשבועות האחרונים יש לו התפרצויות זעם ודיבור תוקפני ואלים כלפי צוות ביה"ס.

בעוד כחודש אמור לחגוג את בר המצווה שלו ולקרוא בתורה. דני לחוץ מאוד מהלימוד לטקס, ומהמעמד שבו יידרש לקרוא בפני כולם. מטרידה אותו גם מערכת היחסים בין הוריו ובאיזה אופן תשפיע על האירוע שלו.

בתחילת כיתה ז' נפגשה האם עם יועצת השכבה בכדי לתת לה את האבחון, ולשתף אותה בקשיים שדני חווה:

"הוא עובר גקופה מאוד קשה, אני מבקש מאוד שלא גקשו עליו יגרי מאה שקשה לו, ולא גזישו ממנו יגרי מזי. חשוב להכיל אגרו בגקופה שלו, עס ככה קשה לו."

דני כמעט ואינו מתפקד בכיתה: לא מוציא ציוד, לא מבצע משימות, משוטט ברחבי ביה"ס בכל פעם שנדרש להתמודדות כלשהי, לעתים אף מתפרץ בזעם וזורק את הציוד.

בתחילת השנה דרשה המחנכת מדני לתפקד בשיעורים לקרוא ולכתוב, אך תגובותיו האלימות של דני והגיבוי שהוא מקבל מהוריו גרמו לה להפסיק ולדרוש ממנו: "אלוהי הוא באמרגא אסוה, אני לא כוזב אסוה אלו"

נפק"

הכחשה

המבוגרים מתכחשים לקיום הבעיה ("זה לא ההגברתי"; "קשה לו קצת")

שדרוג

הכרה בחריגות, אבל הסביבה נותנת הכשר. הסביבה משדרגת את המצב "מלא תקין" ל"אחר" / "מיוחד" (ימי אגר שכולם צרכים לקראתי)

גלגול

מתן תיוג יתר. ריבוי אבחונים לצורך פטור. ריבוי תעודות שמעידות שקיים ליקוי, אך האבחון לא משמש כלי לפיתוח דרכי התמודדות יעילות עם הקושי, אלא לצרכי פטור. לא הילד הבעיה אלא לסביבה יש בעיה. מחפשים דרכים לפתור את הילד. זה נוח (ידידך ההרים שלו מארשים זאלם זה הוא ככה. צריך להבין אורגני)

סרטונים-

הפרעת קשב חמורה

דובים

ליטל מעתוק

קיי

פילים

הכחשה-שדרוג-גלגול

למנחה- האבחנה בין הכחשה- שדרוג- גלגול "עדינה". אין צורך להתעכב רבות על הדיוקים בהגדרות. חשוב לנסות ולהבין את העיקרון העומד מאחורי כל דוגמה

<p>"הוא לא מפרש נכון סיטואציות חברתיות. הוא על הספקטרום. מה את רוצה ממנו?!"</p>	<p>"הוא ילד טבע, חכם מאוד ומשעמם לו בכיתה ללמוד כל היום. אם לא היה לו משעמם, אז לא היו לו עניינים בכיתה"</p>	<p>"הוא לא אשם. הוא פשוט לא שם לב לאן הוא הולך"</p>
<p>"בדיוק ההורים שלו מתגרשים. בגלל זה הוא ככה. צריך להבין אותו"</p>	<p>"זה לא שהוא מבטל את המבוגרים ומתעלם מהם. הוא פשוט מתבייש"</p>	<p>"זה גיל ההתבגרות"</p>
<p>"יש לו אבחנה פסיכיאטרית. מה אני כבר יכולה לדרוש ממנו?!"</p>	<p>"מי אמר שכולם צריכים לקרוא?"</p>	<p>"קשה לו קצת"</p>
<p>"הוא לא מודע לכוח שלו. יש לו קשיי ויסות. בגלל זה יש את העניין של הדחיפות"</p>	<p>"יש לו קושי בכתיב. למה להתעקש על זה? יש פתרונות טכנולוגיים היום לדבר הזה"</p>	<p>"הוא לא מבין עדיין. הוא צעיר מידי"</p>
<p>"הוא דיסלקט. יש לו אבחון"</p>	<p>"הוא ילד יצירתי. יש לו נפש של אומן. אתם חוסמים אותו והורסים לו את היצירתיות"</p>	<p>"הוא ממש ילד טוב. אין איתו בעיה. הוא לא מפריע. הוא פשוט מעדיף לשבת ולקרוא ספרים כל השיעור"</p>
<p>"הוא לא שולט בזה. יש לו הפרעה נפשית"</p>	<p>"החומר פשוט משעמם לו כי הוא מחונן. בגלל זה הוא מפריע. אם השיעורים יהיו יותר מעניינים- לא יהיו בעיות"</p>	
<p>"אם אני אדרוש ממנו, זה יכול לגרום לו נזק"</p>	<p>"גם אבא שלו היה כזה שובב כשהיה ילד"</p>	
<p>"צריך להבין אותו. הוא מרביץ כי קשה לו". הוא ילד עם מלא בעיות"</p>	<p>"הוא לא מסוגל"</p>	
<p>"הוא לא יכול ללמוד בביה"ס רגיל. אין לנו כלים לעבוד איתו ועם הבעיות שלו"</p>		

אהבה לבן סורר - פרשת תולדות / סיון רהב-מאיר:

איך מתייחסים לנער מרדן, לילד שלא הולך בתלם?

פרשנים רבים שואלים את השאלה הזו ביחס לעשיו ויעקב בפרשת השבוע. למה יצחק רצה לברך דווקא את עשיו, ולא את יעקב? האם הוא לא ידע שיעקב צדיק, ושהמעשים של עשיו נוראים?

הנה התשובה של רבי חיים בן עטר (ה"אור החיים"): יצחק לא התבלבל ולא טעה. הוא ראה לעומק, ולכן ראה את הטוב שיש בעשיו. הוא חשב שאת **מצייג מאליס** הזה אפשר לנתב לכיוון חיובי. וכך הוא כותב: "יצחק שהיה חפץ לברך עשיו הרשע, כי חשב שבאמצעות הברכות יתהפך למידת הטוב ויטיב דרכיו, כי הצדיקים יכאבו בעשות בניהם רשע, והיה משתדל עמו להיטיב. ואפשר שהיה מועיל"

שימו לב לשלוש המילים האחרונות – "ואפשר שהיה מועיל".

יצחק אבינו כרי זאוז אורנו איק אפיוג אבוג ואיזומוג ופוא מאיין שאפיוו עשיו יכוזא אפשיגוג

עס היחס הנכון, עס בזכה וגפיוה, עס קיוב ואבה - אפשי שמי מועיל.

מעבר לליקויים ואבחנות - פרשת וארא / סיון רהב-מאיר:

"משה רבנו מגמגם. התורה כותבת במפורש, בלי להסתיר: **כז פה וכז אשון.**

יש כאן מסר עמוק. בואו נדמיין ילד שנולד ולא מצליח לדבר ולהתבטא, בטח לא מול ציבור. איזה מחשבות עוברות בלב ההורים שלו? הם אומרים לעצמם: מה יהיה איתו, איך הוא בכלל יגדל ויתפתח ויקים משפחה, מה ייצא ממנו?

ולעומת זאת, מה מראה לנו התורה? שמשה רבנו, שכמעט אי אפשר היה להבין משפט שהוא אמר, הפך לאייקון המנהיגותי הגדול ביותר שהאנושות כולה מכירה. הוא הפך לאדון הנביאים, הוריד תורה מן השמיים ובעצם – הוא לא מפסיק לדבר איתנו עד עצם היום הזה...

זה מאוד מחזק ילדים עם קושי לימודי, והורים לילדים עם בעיות קשב, ריכוז והתנהגות. אנחנו לא מנהלים את

העולם. האבחנה **מאשונג על מאיקוי א קובעג אר פעגג באופן זכאי. אגס יכוזא קבל עזיחוג וגפקיג**

אפשיגוג אמי. בכל פעם שתלמיד נכשל ומרגיש שהוא לא יכול ולא מסוגל, אני מסתכל עליו ונזכר במשה רבנו.

יחידה שישית

נושאים מרכזיים: סובייקט-אובייקט

* הקראת הספר "העץ הנדיב"

* **שאלות מנחות** - מה עומד מאחורי הבחירה שלי להקריא את הספר? מה חשבתם על הסיפור? למה הבאתי את הספר? מה הרגשתם במהלך הקריאה שלו? באיזה שלב של הספר הרגשתן אי נחת- אם בכלל? ? איפה בסיפור מתחיל להרגיש לכם "בלתי נסבל", "מעיק"? מה דעתכם על מערכת היחסים המתוארת בספר? את מי היא מקדמת/ משרתת?

* **סיעור מוחין** - כותבים על הלוח את המושגים 'סובייקט'; 'אובייקט'. מעלים אסוציאציות סביב שני המושגים.

* **מתן הסבר** - הספר מביא עקרון חשוב- איך אני מקיים יחסים של הדדיות, שבהם שני הצדדים לא מפסידים ואין צד אחד שמבטל את עצמו לטובת הצד השני? איך אני מעניק לילד שלי, לצד זה שאני לא מוחק את עצמי ולא מוותר על העקרונות שחשובים לי? וזו עבודה קשה.

ברמה הסוציולוגית, הספר נכתב כפרודיה בשנת 1964, ובחברה הישראלית הפכו אותו לקלאסיקה חינוכית. הוא נכנס בתרבות הישראלית כספר לגיטימי-חינוכי, ספר שמציג מערכת יחסים לגיטימית בין הורים וילדים. פרופסור עמנואל ברמן כתב מאמר ובו אמר שהספר מתאר יחסים סאדו-מאזוכיסטיים. כלומר, אדם אחד משתמש ביישות אחרת לצרכיו, תוך כדי מחיקה עצמית, מבלי להיות ער לנראות ההדדית.

כדי לענות על צרכי הילד- המבוגר/ העץ צריך לוותר בהדרגה על קיומו שלו. העץ נעלם/ נמחק.

החידוד של הספר- מציג את הפיתוי שהעץ מפתה את הילד "לא לראות אותי". העץ מזמין/ מאפשר/ מפתה/ מייצר משהו ביחסים הלא טובים האלו (ובזה נתמקד בהדרכות שלנו. זו מטרת העבודה שלנו)- כמה כוח יש לנו כמבוגרים באופן שאנחנו מאפשרים ומעבירים מסרים מבלבלים לילדים?

במונחים מקצועיים, ניתן להגדיר זאת כמעבר משימוש ב USE -MISUSE -ABUSE

(פגיעה-שימוש לא מתאים-ניצול)

ניצול ללא התחשבות יכול להיות בין אומות, עבד ואדון...

בתוך מערכת יחסים כזו- שני הצדדים מפסידים. אם שני הצדדים מרוקנים- אין איזון.

הספר מאפשר לראות באופן מזוקק יחסים בין אובייקט לסובייקט.

הילד, "המלך", היישות שהצרכים שלה בלבד נלקחים בחשבון- סובייקט;

המבוגר, שתפקידו לספק את הצרכים, והצרכים שלו לא נלקחים בחשבון- אובייקט.

במקרה הזה הסובייקט משכנע את האובייקט שזה מה שנכון לו- אבל זה עדיין לא תקין מנקודת מבט אייכית.

ג'סיקה בנג'ימין, תיאורטיקנית שעליה נשענת תפיסת אייכה אומרת שלאורך זמן במצב שבהם יש יחסי אובייקט-סובייקט נדרש ריקוד משותף- הצדדים מאפשרים את זה!

'אייכה' בא לשאול- באיזה אופן הורים/מורים מסכימים בהתנדבות להיות אובייקט ולא סובייקט?

חלק מהדברים שנדבר בהדרכות שלנו- מה אני יכול לעשות כדי להיראות ולהתנהג כסובייקט?

***ציטוט-** "כיצד העץ הנדיב יכול להגן על עצמו מפני פגיעה, מבלי להזיק לילד?"

***הדגמה נוספת (תינוק יונק)-** מה קורה לאם מניקה שבנה נושך אותה ומכאיב לה בזמן ההנקה? כיצד תפעל? מדוע? מה עומד מאחורי התנהגותה? למה לא לאפשר לתינוק להמשיך ולהכאיב לאימו? האם אימו צריכה לספוג/ לא לספוג את הכאב? את מי זה משרת? וכו'.

***מתן הסבר-** נתבונן במצב התפתחותי נורמטיבי: בתחילת חייו של התינוק הוא מצמיח שיניים. כוחו ופיו מתחזק. בשלב הזה, ההנקה יוצרת כאב אצל האם. בתנאים נורמטיביים, כשהתינוק נושך את פטמת אימו, תגובתה הספונטנית של האם היא לעצור את רצף ההנקה הרגיל. באופן הזה, האם מעניקה לתינוק חוויה של נוכחות אימהית מכוונת השומרת על שותפות ההנקה. אופן פעולתה זה של האם מנכיח אותה כסובייקט- האם נותנת ביטוי לתחושת הכאב שלה; האם נותנת ביטוי לצורך שלה (לא להינשך); האם נותנת ביטוי לאי היכולת שלה להניק באופן הזה; האם נותנת ביטוי לאוטונומיה שלה. באופן הזה התינוק מתחיל לראות את אימו ומגלה אותה. אופן פעולתה של האם מביא לתינוק המון מידע חדש על עצמו. באופן לא תוקף, האם נותנת ביטוי לרגש, לצורך ולגבול של עצמה- האם מתנהלת כסובייקט, ולא כאובייקט.

***הקרנת סרטון-** מתוך הסדרה "חברות". הדגמה למצב בו המבוגר משתף פעולה עם הפיכתו לאובייקט, מאפשר את היותו אובייקט ואף מזמין זאת.

***דיון-** עד כמה אנחנו מזמינים את היותנו אובייקט? עד כמה אנחנו מאפשרים את זה? האם יש מקרים בהם נוותר על היותנו סובייקט "בשביל שקט"? איך אתם מרגישים במצב כזה?

***לקשר ליחידה קודמת-** להפוך עצמו לאובייקט זה סוג של הסתתרות

***שעורי בית-** נסו לזהות מצבים בהם חוויתם את עצמכם כאובייקט/ סובייקט. מה היה בכל סיטואציה שגם לכם לתחושה הזו? באיזה אופן הייתם סובייקט? באיזה אופן הייתם אובייקט?

<https://maritbenisrael.wordpress.com/2008/10/31/%D7%9E%D7%94-%D7%90%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%94%D7%90%D7%99%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%94%D7%A2%D7%A5-%D7%94%D7%A0%D7%93%D7%99%D7%91>

הפנייה לכתבה:

"מה אמרים האיורים? העץ הנזיב"

<https://www.haaretz.co.il/gallery/literature/.premium-1.2453499>

הפנייה לכתבה:

"העץ הנזיב- נפלא או טועה?!"

סרטון-חברות

יחידה שביעית

בחשיבה על פיתוח יחידה זו שותפות דינה פריד וחגית חכם

נושאים מרכזיים: מודל הורות- דגם אם; דגם אב

***הצגת משפטים ותמונות**- מציגים את המשפטים "מה אתה יכול לעשות למעננו, ילד?" ; לעומת המשפט "ילד, מה אנחנו יכולים לעשות למענך?", לצד התמונות המצורפות.

***דיון**- חשבו על עצמכם כמורים, איפה אתם מוצאים את עצמכם? לאיזה משפט אתם מתחברים? מה מאפיין סגנון כל משפט? מה מייצגות התמונות? מה מאפיין את תפיסת המורות/הורות שלכם?

***מתן הסבר**- המשפטים מייצגים לנו שני דגמי הורות:

הורות דגם אב- בעבר היה הדגם המקובל. משמעותו- ילד שייך להוריו ולחברה והמטרה היא לחנך אותו כך שיתאים לדרישות ולצרכים של הסביבה. הילד הוא רכוש של אביו. אין משמעות לרצונות/ צרכים/ רגשות של הילד. המוטו של דגם האב הוא: "מה אתה ילד יכול להוסיף לנו?"

הורות דגם אם- שינויים חברתיים והיסטוריים שהתחוללו במאה הקודמת: שתי מלחמות עולם, שלטון טוטליטרי שקרס, התפתחות תיאוריות פסיכולוגיות ועוד, הובילו לשינוי בתפיסה וממצב שבו הילד נדרש להתאים את עצמו לסביבתו, השתנו הדברים למצב שבו ההורה הוא זה שמתאים את עצמו לצרכיו ולדרישותיו של ילד. המוטו של דגם אם: "מה אנחנו הורים יכולים לתת לך ילד?"

דגם אם ודגם אב אינם בהכרח מגדריים, ניתן למצוא אב שנוהג עפ"י דגם אם. ולהיפך...

***הקרנת סרטון**- 'סטנדאפ' הורות

***דיון**- מה בסרטון מאפיין הורות דגם אב והורות דגם אם? כיצד כל דגם בא לידי ביטוי?

(הערה למנחה- חשוב לחדד שהדוגמאות המובאות בסרטון הינן הומוריסטיות ומוקצנות. אין הכוונה לומר שמאפיינים אלו מייצגים בהכרח דגם אב)

דגם אב: מכות בחגורה, כאפות, פחד, כוחניות, איומים

דגם אם: חוסר גבולות, ביטול של המבוגר, אין הקשבה, חוסר התייחסות, "לא סופר אותך", ההורה לא יודע מה לעשות ולכן "מושך זמן"- חוסר בהירות, הורה סובל מאלימות, איומים חסרי סרק- אין משמעות, מבוגרים לא סומכים על הילד- לא נותנים לו אחריות, שפע חסר גבולות

***מתן הסבר-** לכל מודל יתרונות וסיכונים. מהם הסיכונים והיתרונות של מודל דגם אב הפטריארכלי-סמכותי? מה הבעיות שיכולות להתעורר מהורות דגם אב? מה טוב בסוג הורות זה?

יתרונות דגם אב	סיכונים דגם אב
<ul style="list-style-type: none"> ✓ נותן כיוון ברור ✓ מגדיר גבולות ידועים ✓ יוצר סדר וארגון-אין בלבול ✓ הילד יודע מה מצופה ממני ✓ נוסך בטחון- אבא חזק ושומר עליי ✓ יכולת ויסות (לא מפריעים לשיח מבוגרים, לא עושים משהו ללא קבלת רשות) ✓ התאמה לדרישות הסביבה 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ מחליש ✓ עוצר ✓ פוגע בביטחון העצמי ✓ חודרני ✓ מקטין ✓ מסרס-משפיל ✓ מכיל סנקציות ✓ כוחני ✓ מכניע ✓ נוקשה

מהם הסיכונים והיתרונות של מודל דגם אם? מה הבעיות שיכולות להתעורר מהורות דגם אם? מה טוב בסוג הורות כזה?

יתרונות דגם אם	סיכונים דגם אם
<ul style="list-style-type: none"> ✓ חופש ואוטונומיה- ערך החירות ✓ התפעלות ושבח (בפועל אשליה: שבח לא אמתי - הילד בודד, חסר אוניס, בדיכאון, ריקנות, חוסר מוטיבציה, מונע צמיחה) ✓ אהבה בלתי מותנית- תחושה אהבה ✓ הילד מרגיש מלך העולם-תחושת מסוגלות 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ לא סומכים על הילד ומאמינים שיכול ✓ הסרת אחריות/ אתגרים מהילד ✓ מתן לגיטימציה וגיבוי לתופעות קשות ✓ לגיטימציה מונעת התפתחות, התמודדות, גדילה ✓ אין התמודדות עם קשיים ✓ הקרבה מצד ההורה- ביטול עצמי, נתינה אין סופית עד כדי מחיקה (העץ הנדיב)

***פעילות רובוטים-** נסו לחשוב, אם הייתם צריכים לבנות/ לתכנן/ לייצר רובוט שמייצג הורות דגם אם, ורובוט שמייצג דגם אם- איך הרובוט היה נראה? מה הרובוט היה עושה? איך היה מתנהל ב"שטח"? (רובוט דגם אב- בכל פעם שהילד קם מהמקום- יש זרם חשמלי...)

***דיון-** באיזה מודל הורות גדלתם? לאיזה דגם הורות אתם שייכים? מה הנטייה שלכם? מה נטיית בני הזוג שלכם? מהו הדגם השולט באופן ההתייחסות שלכם כהורים? כמורים? באיזה דגם אתם מגדלים את ילדכם? באיזה דגם אתם מתנהלים בכיתה?

***להדגיש-** יש פעמים שאנחנו דגם אב, יש פעמים שאנחנו דגם אם- לפעמים הדבר יכול לבלבל את הילדים. לפעמים הפער בין דגמי ההורות הוא בין ההורים עצמם/ בתוך אנשי הצוות; לפעמים הפער הוא בעצמנו (לרגע אחד אנחנו בנתינה אין סופית, וברגע אחר מבינים שזה לא הדבר הנכון עבור הילד- ואז נהיים תוקפניים). בכולנו יש תוקפנות- אנחנו פשוט רוצים לפתח מודעות לזה. האבחנה בין דגמי ההורות לא תמיד חדה וברורה; יש בנו "גם וגם".

חשוב- שני דגמי ההורות חיוביים, אלא אם הוצאו מהקשרם ונעשו בהם שיבושים.

***שעורי בית-** התבוננו במצבים שונים בחיי הכיתה, ונסו לדייק לכם מהו דגם ההורות הדומיננטי אצלכם? האם אתם מצליחים לאזן בין הדגמים? באיזה אופן?

מודל

הורות דגם אם

ילד,

מה אנחנו יכולים לעשות
למענך?

מודל

הורות דגם אב

מה אתה יכול לעשות
למעננו
ילד?

סרטון- 'סטאנדאפ' הורות

יחידה שמינית

נושאים מרכזיים: שיבושים במודל אם-כמותי ואיכותני

מודל הורות שלישי-אייכה

חיזוק לעומת פרגון

***שמש אסוציאציות**- כותבים על הלוח את המושגים 'נסיך' 'נסיכה'. מעלים אסוציאציות ביחס למילים האלו.

***שאלות**- האם אתם קוראים לילד שלכם נסיך? נסיכה? למה אתם מתכוונים כשאתם קוראים להם כך? איזה מסר עובר לדעתכם בשימוש במונחים האלו? מה המשמעות של זה? האם הילד שלכם הוא תמיד נסיך? עד כמה השימוש במונח הזה אותנטי לדעתכם? מתי תבחרו לקרוא לילד שלכם נסיך? מתי תימנעו מכך? מדוע?

האם יש לכם ילדים בכיתה שהורים שלהם קוראים להם נסיך? נסיכה? מלך? מלכה? מה האסוציאציות שעולות לכם כשאתם שומעים זאת? (ההורים עושים בשביל הילד הכל; נותנים לו הכל) מה אתם מרגישים כשאתם שומעים את ההורים מתבטאים כך? האם הדבר מעורר בכם איזושהי אי נחת? מדוע?

***הקרנת סרטון**- "ילד נסיך, ילדה נסיכה"

***דיון**- אם מתייחסים לילד בהווה כנסיך, האם זה אומר שתפקידנו כמבוגרים הוא לתת לילד כל מה שרוצה? לספק את כל הצרכים שלו? לשרת אותו? האם הילד תמיד נסיך? מה הבעיה בלקרוא לילד נסיך? מה ההיפך מלקרוא לילד נסיך? אם הילד נסיך מה זה אומר עליי כהורה? אם הילד נסיך האם ההורים שלו הם מלך ומלכה?

***להוביל**-כשבחרים לקרוא לילד "בכותרת על" מאדירה/ מעצימה- זה לא מידתי, לא אותנטי, לא מייצג תמונת אמת. זהו סוג אחד של שיבוש במודל הורות- שיבוש איכותני

***הצגת ציטוט**- בתרבות המערבית, התופעה החברתית היא שאנחנו מגדלים ילדים שמתמכרים להתפעלות- ואז אנחנו צריכים לגמול אותם.

***הקרנת סרטון**- לתת בלי סוף (עינת נתן)

***דיון**- באיזה אופן הסרטון הנוכחי מתכתב עם הסרטון הקודם? מה הבעייתיות בלהפעיל/ לתחזק את הילדים כל יום כל היום? מה המחיר שמשלמים ההורים? מה המחיר שמשלמים הילדים? האם תפקידנו כמבוגרים הוא להעניק לילדינו בלי סוף? באיזה אופן זה משרת אותנו ואת הילדים?

***הקראת טקסט ודיון בעקבותיו**- זהירות: שפע! (מאת- סיוון רהב מאיר), או לחילופין **הצגת קריקטורה**

***להוביל**- זהו סוג נוסף של שיבוש במודל הורות- שיבוש כמותי: "לכאורה הורה טוב דיו צריך להיות הורה מלא בהתאמה, הבנה, אהבה, חום, הקשבה, תשומת לב, התחשבות, סבלנות, הכלה, הבלגה, התמסרות, איכות, השקעה, טיפוח, משאבים, זמן, שירותים, חוקים. מלא, וכמה שיותר- יותר טוב"

***הצגת ציטוט**- "מצב בו ההורה מכוון לגמריי לצרכי הילד, זה שלב טבעי והכרחי בשלבים הראשונים לאחר הלידה. בתחילת החיים דגם אם חיוני להישדדות הילד, אך עם השנים "שיבושים" בהורות דגם אם גובים מחירים גבוהים לא רק מההורה, אלא בעיקר מהילד.

***הצגת תמונת "ההורה האלכסוני"**- מה התמונה מעוררת בכם? מה היא אומרת לכם? איזו אסוציאציה מתעוררת בכם כשאתם מתבוננים בה? באיזה אופן היא קשורה לשיבוש הכמותי והאיכותני שדיברנו עליו? (לכאורה, הורה טוב הוא רק זה שמעניק "מלא" חוויות נוחות- נעימות- קלות ומצליח למנוע כמה שיותר חוויות לא נוחות- לא נעימות-לא קלות. כאשר ההורה נדרש להתמודד עם המצוקות והקשיים של ילדיו, הוא הופך להורה ה"אלכסוני").

***להוביל**- המטרה למצוא איזון: לפרגן, לחזק, להתפעל ועדיין באופן מידתי ואותנטי. למעשה, האתגר הוא כיצד להתקדם בתוך דגם אם, מבלי לחזור אחורה לדגם אבי (מודל הורות שלישי).

***מיון דוגמאות**- בכרטיסיות דוגמאות לשיבושים כמותיים ואיכותניים כפי שיכולים לבוא לידי ביטוי בכיתה. "נסו להבחין בין הדוגמאות ולמיינם". "נסו לדייק האם אופן הפעולה של המבוגר- מגדל את הילד" (מומלץ "לספר" בפני הקבוצה את הדוגמה, ולא לתת כרטיסייה כתובה לקריאה)

***מתן דוגמאות**- חשיבה על דוגמאות נוספות מהכיתה

אז איך עושים את זה?

***שאלות**- אז איך ניתן לפרגן לילד באופן נכון? כיצד נפרגן מבלי שזה יהיה מוגזם מבחינה כמותית וללא סיסמאות-על? מה נאמר? איך? באיזה אופן? מתי נכון יהיה לפרגן? מתי לא נכון לפרגן? מה ההבדל בין פרגון וחיזוק?

- ✓ פרגון עדיף על פני חיזוק- לפרגן פירושו לומר לילד משהו שמעיד על הקשר בינו לבין המבוגר ("משמח אותי לראות שאתה עובד בריכוז ומתוך רצינות")// "התרגשתי לראות שבזמן המשחק שמרת על הכללים. היה לי כיף לשחק איתך כך"...
- ✓ נימנע מלפרגן על התנהגות טריוויאלית ביחס לאלימות (לא נדפוק בדלת לרוצח שהשתחרר מהכלא ונאמר לו כל יום: "כל הכבוד שלא רצחת")
- ✓ נמנע מלפרגן בנוכחות כולם. נפרגן בשקט, בשיח עם הילד, לא בפומבי
- ✓ נפרגן על מאמץ ולא על התנהגות (כשנראה ילד מתאמץ לעבוד בכיתה- נאמר "אני רואה שאתה עושה מאמץ גדול להצליח"; "אני שמ לב שאתה מתאמץ לעבוד/להתאפק/ שחשוב לך שיהיה פה נעים..."). ולא- "כל הכבוד שאתה עובד" (כי כולם עובדים. זה טריוויאלי)
- ✓ נקפיד על אמירות אותנטיות וכנות, ניתן תמונת אמת

✓ נימנע משימוש בכותרות-על וממילות תואר מפוצצות ("נסיד", "מלך", "אלוף"...). ונגסה לומר אמירה ממוקדת ומדויקת

✓ נקפיד לראות את הילד באופן הוליסטי ושלם. לא נתעלם מהחלקים הבעייתיים. נתייחס לחלקים השונים שבילד: הכוחות והחולשות

*הקראת טקסט ודיון בעקבותיו- 'לדבר אמת'- סיוון רהב מאיר

*שעורי בית- נסו לזהות ולשים את האצבע על האופן שבו אתם נוטים לפרגן/ לחזק/להחמיא. במקרים בהם זיהיתם שיבוש- נסו לתרגל כיצד הייתם יכולים לפרגן לילד ולמשב אותו באופן מגדל. במפגש הבא נמשיך ונעמיק בנושא השפה המגדלת.

*נספחים:

שיבוש איכותני	שיבוש כמותי
<p>אז עונה גשובה בכיגה, אלאה ברוח חשיבה גבוהה במיטוטוייה. המורה משיבה: "וואו, פשוט מ-ה-מ-ס! אגה גאון! אהגלאי אהגשובה הזו...".</p> <p>אז עונה גשובה בכיגה וטועה. המורה משיבה: "זה אמא אלא נכון? אגה אלא מקשיב! אגה אלא מוכיח! פעם הבאה גחשוב אפי שגרה מצביע!"</p> <p>*שאלות- איך נכון להגיב לכל אחד מהילדים? מה המסר שהועבר לכל אחד מהילדים? מה הילד הפיק מהאמירה של המורה? האם המורה פעלה באופן מגדל בכל אחד מהמקרים? מדוע? איך אפשר להגיב אחרת ולפרגן לילד שענה נכון? איך ניתן להגיב לילד שטעה? איך ניתן לעודד ילדים ללמוד מטעויות</p> <p>*סכום- תגובת המורה צריכה להיות מידתית, מכבדת, לא בכותרות על, מדויקת, מגדלת, לא מקטינה (ללמד שמותר לטעות, וניתן ללמוד מהן)</p>	<p>עלך נמצא בחצר עם האזים. אהגלאי אג האזים? מחברג בינימס? כל אז שמוזב צצצונח ארעס פונג אליו "וואצמידה" אנה אזג נוסף שישחק אנה? אשחקג עם האזים גרפסגו מחבואים? מצברג מרבה? מציעה מצעור אפעליוג *שאלות- באיזה אופן ההתנהלות של הגננת מקדמת? מגדלת? מקטינה? האם גננת 'טובה', הכוונה בהכרח לזו שמפעילה כל הזמן? האם יש לתת לילדים זמן חצר להתמודד לבד/ לנוח? *סכום- מציאת איזון בין רמת ההשקעה, כמות הגירויים, הכוונה ותיווך לבין מתן אפשרות לילד להתמודד לבד.</p>
<p>המורה אהגלאי מצביע טריוויאלי. אהגאשג בכוגרנג-על ואהגאשג בחילוג גיאור "אפוצצוג" ואבלאוג "אמאס שגרה אומז מיוס"</p> <p>"כל הכבוד על המצג מיוס. אני כל כך גאה בך אגה יכולג אהרביג-ג. ובווא אלא מרצגג פשוט מצמיס. אין עליי!"</p>	<p>אז נרש אבונג דעס על גיבר נוח. האבא על האז אהננס במקצועו, בונג דעס יטולי, גזול, אושקעס. המורה יודעג עלא האז בנה אג מצעס. אומעשה. הייגה מודעג אנה כבר בשלב שבו חילק אג המשומר אעבוגה</p> <p>*שאלות- כמה דגש לשים על תוצרים? כמה נכון שהמבוגר יתאמץ לעומת כמה נכון שהילד יתאמץ? כמה ההורה מעסיק את הילד ובכך מסיר אחריות מהילד? איך היה ניתן לפעול</p>

<p>אחרת</p> <p>*סכום- מלמדים את הילדים שהכי גדול והכי מושקע, משמע הכי טוב</p> <p>"אז כאן אגמ!"</p> <p>*שאלות- מה הבעיה בניסוחים ובפניות האלו? איפה נוצר כאן מסר מבלבל?</p> <p>*סכום- נימנע מלפרגן על התנהגות טריוויאלית. חשוב לפרגן על כוונה ולא על התנהגות</p>	<p>שיושן מרוב מאז באחמאג בכיגם כן הפון הורה אחמאק</p> <p>אזים קל מלכו</p> <p>*סכום- עיסוק מוגזם בחיזוקים/ פרסים...</p>

ההורה "האלכסוני"

<https://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3578879,00.html>

הפנייה **לכתבה:**

"להפיל את ההיפרוכרי"

<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5010682,00.html>

הפנייה **לכתבה:**

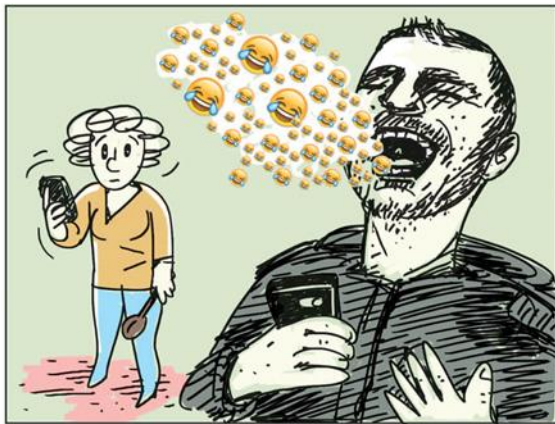
"אז שלי מוצלח"

סרטונים-

ילד נסיך

להעניק בלי סוף

אזל אזי הלא הוגייס אזלז

אזל אזי הלא הוגייס אזלז

לדבר אמת - פרשת דברים / סיון רהב-מאיר:

מה יותר כיף לשמוע, "אתה תותח" או "אתה צריך להשתנות"? בפרשת השבוע משה רבנו נפרד מעם ישראל. בדרך כלל במסיבות פרידה לא מתחילים לדבר על משקעים מהעבר, אבל בנאום הפרידה שלו משה רבנו לא מייפה ולא מטאטא מתחת לשטיח. אחרי 40 שנה, הוא מדבר בכנות ובישירות, מזכיר לעם את כל החטאים והנפילות והכישלונות כדי להפיק לקחים לעתיד.

הכי נוח לפזר שבחים וחיוכים ולבכות, אבל אם אתה באמת דואג למישהו – אתה לא מתחנף אליו, אתה עוזר לו להשתפר. משה רבנו אף פעם לא עשה את מה שההמונים רצו, אלא את מה שצריך. גם לעת פרידה הוא מדבר מלב כואב ומזהיר את העם.

בעוד כמה ימים תשעה באב. חכמינו אומרים שזו הייתה אחת הסיבות לחורבן: * "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה". הם מזהירים אותנו מפני חברה שבה כולם מתחנפים לכולם, שבה אף אחד לא יודע להשמיע ביקורת בכבוד או לקבל ביקורת בכבוד. במקום אחר שואלים חכמינו מהי הדרך הישרה שעל האדם לבחור, והתשובה היא: לאהוב את התוכחות. זו דרגה גבוהה, שנראית לפעמים בלתי אפשרית: לאהוב את הביקורת, לחפש את ההזדמנויות להשתפר ולא את מחיאות הכפיים.

זהירות: שפע! - פרשת ראה / סיון רהב-מאיר:

אתמול ביקשתי בחנות בניו-יורק מיץ תפוזים סחוט קטן. המוכר נתן לי כוס עצומה מלאה במיץ. "ביקשתי קטן", אמרתי כדי לתקן את הטעות, אבל הוא הצביע על עוד שתי כוסות יותר גדולות שעמדו שם: "מה שקיבלת זה קטן. הנה, יש גם מדיום, וזה – גדול!". עוד לא התרגלתי לכך שהכול פה בענק.

האתגר האמיתי שספר דברים מזהיר מפניו הוא חיים בחברת שפע, חברה שבה יש הכול, ובגדול. פעם אחר פעם משה רבנו מתריע לא מפני מחסור אלא מפני עושר, לא מסכנת הרעב אלא מסכנת השובע. בעצם, אחרי שנים של נדודים במדבר, ספר דברים מכין אותנו לאתגר של ימינו: חיים בחברה שיש בה, ולא בחברה שאין בה. אבות אבותינו התמודדו עם עבדות ורעב ורדיפות וגירושים, אבל מה עושים אחר כך, כשנכנסים לארץ הטובה, ארץ זבת חלב ודבש? לא סתם הפרשה מדגישה שוב ושוב: זכור, אל תשכח, הישמר לך פן תשכח, אל תשמין ותבעט במסורת שהתקדשה בדמעות ובדם. נכון, כל הדורות שמעלינו הפגינו מסירות נפש, דבקות והתלהבות בתנאים קשים. אבל אסור לנו לזלזל באתגר המורכב שלנו: זוהי מסירות נפש להצליח להמשיך את דרכם – גם בתנאים קלים ונוחים..

יחידה תשיעית

נושאים מרכזיים: לגדול- זה כואב

***קריאת טקסט-** "שיהיה לך קשה, אהוב שלי"

***דין-** אילו עקרונות אייכים עולים בטקסט? באיזה אופן הטקסט מתחבר למה שנלמד עד כה? ציינו מילים/ משפטים מתוך הטקסט כ'הוכחה' לדבריכם? מה המסקנות שניתן להסיק מהטקסט? עד כמה הדברים בטקסט 'נוגעים בכם? מתחברים אליכם ולתפישת עולמכם?

***תרגיל-** חשבו על רגע בחייכם שבו חוויתם/ הרגשתם כאב; קושי; אתגר גדול; מצב שבו נדרשתם לצאת מאזור הנוחות שלכם- חשבו על סיטואציה שבה באותו הרגע לא רציתם להתמודד עם הקושי, ולא הבנתם את הצורך בהתמודדות שלכם. ואולם, בפרספקטיבה של היום, זהו רגע שאתם מרגישים שעל אף כל הכאב-גדלתם ממנו, התפתחתם ממנו, צמחתם ממנו, למדתם בעקבותיו דברים חדשים....

נסו לדייק לעצמכם... מה היה ברגע הזה שאפשר לכם לצמוח ולגדול ממנו?

***מתן הסבר-** אחד מהשיבושים במודל החסך הרגשי ('גרסה קלינית' של הורות דגס אם) נוגע לעובדה שאנו מייצגים בריאות באמצעות נעימות. בימינו מושג ה'טוב' נתפש כחוויה של נוחות, נעימות והקלה, ופחות כחוויה של ליכוד, צמיחה וערך. בתפיסה של ימינו (שזהו שיבוש) מבלי תחושה של נוחות וקלות- החוויה מוגדרת 'לא טובה'.

"שיבושים" שונים בהורות דגס אם, גובים מחירים גבוהים מההורה ובעיקר מהילד. פתולוגיות ומצוקות בקרב ילדים בתרבות המתנהלת ע"פ דגס אם לא פוחתים, וילדים אלו הם קורבנות של שיעורים גדולים והולכים של הפרעות אכילה, הפרעות זהות, התמכרויות, דכאון, פגיעות, אפטיה ואלימות.

***ציטוט-** "במודל החסך הרגשי המשובש, ההורה הטוב הוא רק זה שמעניק "מלא" חוויות נוחות-נעימות-קלות ומצליח למנוע כמה שיותר חוויות לא נוחות-לא נעימות-לא קלות".

*** הקרנת סרטון-** הילדה צ'רלי או לחילופין קטע מתוך הסרט ריי (RAY)

***דין-** מה מתעורר בכם כשאתם צופים בסרטון? באיזה אופן הסרטון 'נוגע' בכם?

מה דעתכם על תפקיד האמא בסרט? מדוע לדעתכם פועלת האם באופן הזה? איזה מסר מנסה האם להעביר? איזה שיעור לחיים היא מנסה ללמד את ילדה? כיצד מרגישה האמא כשהיא צופה בילד שלה? האם הייתה האם יכולה ללמד את הילד שלה את אותו השיעור במידה והייתה פועלת באופן אחר? ועוד

***מתן הסבר-** דיברנו עד כה על שיבושים במודל אם, והתמקדנו בתפיסה הרווחת בחברה של ימינו, לפיה תפקיד ההורה (לכאורה) להעניק לילדו כמה שיותר חוויות נוחות, קלות ונעימות.

ננסה עכשיו להתמקד "בהוויה" של הדבר הזה וננסה לדון בשאלה 'איך צומחים ממקום של כאב?' תסכול? ובנוסף, מה עומד מאחורי התפיסה שיש לאפשר לילדים להתמודד עם תסכול/אתגר.

אייכה זו מערכת של מישוב. זוהי מערכת מישוב שמגדילה את הטווח לתת משוב אפקטיבי שמרחיב את טווח ההשפעה שלנו. התכלית של מערכת המישוב הזו היא הכוונה והתפתחות! ישנם אנשים שמאוד מחויבים לנושא ההתפתחות העצמית שלהם, שהם מוכנים להכניס שינויים לצורך התפתחות וגדילה, גם כשהכאב הוא נסבל עבורם. אותם אנשים, יכניסו שינויים לחייהם מתוך מחויבות מתמדת למניעת קשיים עתידיים ו/או שיפור קשיים. ואולם, אצל רובנו שינויים נולדים מתוך מצבים של אין-ברירה ומתוך כאב ומצוקה. בעיקר, שינויים שידרשו מאתנו לצאת מאזור הנוחות שלנו, מהמוכר לנו, ולוותר על דברים שבשגרה שלנו. במקומות האלו, הרבה פעמים הכורח מוליד את השינוי.

אייכה, למעשה מזמנת התפתחות מתוך **אילוץ מכוון**, שבו צד אחד נחוש שהקשר והשותפים שלו יעברו שינוי והתפתחות והוא מייצר באופן חד צדדי תנאים שהם מכוונים ויוצרים אין-ברירה לכיוון של התפתחות.

***דיון במונחים 'אחריות' ו'נפרדות'** - אחריות ונפרדות כרוכים זה בזה, כי מצב של היעדר נפרדות- הוא מצב של קורבנות. כלומר, 'אני קורבן של כוח גדול ממני', 'אני תלוי במשהו שהוא לא אני'. היכולת לפתח אחריות נולדת רק כשמתחילה להיות נפרדות. "הזרות ללא גבולות היא הזרות העוטפת את הילד - היריון אינסופי - המבקשת להשאיר את הילד בתוך גבולות ההורה".

תהליך של נפרדות הוא הכרחי. אם הנפרדות נעשית נכון, היא מולידה אחריות כלפי גורלו של הילד והכרה של הילד שאין להורה יכולת להציל אותו מכל קושי וצרה בעולם. בסופו של דבר, כל התהליך של 'אייכה' מכוון לזה שהילד, בהתאם לגילו ייקח אחריות על גורלו. נפרדות הורה מילדו יש בה לאפשר לילד להחזיר לעצמו את האחריות למצוקות ולקשיים שלו, ובכך "לטפל בעצמו". זוהי תפישה אופטימית - "אני מאמין בך ילד, שאתה מסוגל לקחת אחריות על גורלך, להתפתח ולהשתנות".

"אם ההורה לא כל יכול, ואני יכול - זו נפרדות"

תפקיד ההורה/ המבוגר המגדל להבין ולהכיר במוגבלות שלו ולשחרר את הילד לנפרדות. פעמים רבות מבוגרים נוטלים אחריות בלתי מותאמת מבחינה התפתחותית לרגשות הילד, למצבי-רוחו ולבעיותיו. כדי להגן על הילד הם מוותרים על הנבדלות שלהם ונמנעים מלחשוף בפני הילד רגשות כואבים או לא נעימים. בכך, הם מונעים מהילד לפגוש את המציאות ולהכיר אותה.

***לסכם** - תהליך של גדילה הוא תהליך כואב; תהליך שכרוך ביציאה מאזור הנוחות שלנו; מהמוכר לנו. תסכול אופטימלי הוא דבר חשוב להתפתחות. תינוק ייפול פעמים רבות עד שילמד ללכת. ילדים צריכים שהמבוגרים ישחררו אותם "להתרסקויות קטנות". יש בזה משהו אופטימי- אני מאמין ביכולת הילד להתגבר/ לגדול מקושי/ לצאת מחוזק, ובנוסף מכין את הילד שלי "לחיים האמתיים בחוץ" (ביחידה הבא ידובר עוד על האופטימיות שבשיטת 'אייכה')

דוגמאות לחוסר נפרדות:

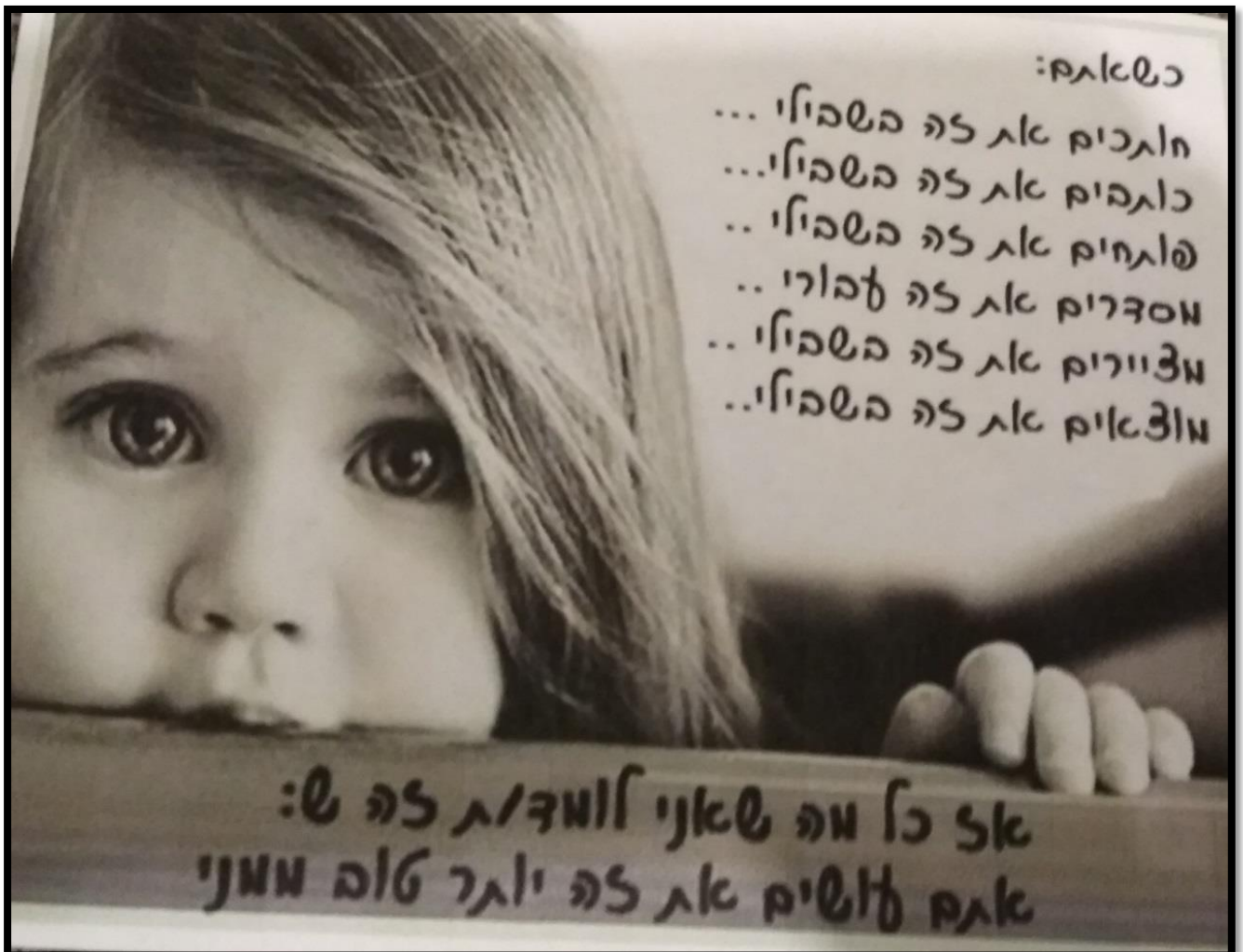
בגיל 3- ילד אומר לאמא שלו: "את אשמה שהארטיק נפל לי כי לא אמרת לי מראש שזה יקרה";
 בגילאים גדולים יותר- ילדים כועסים על ההורים שלהם כי לא הצילו אותם ולא מנעו מהם כאב
 או סבל, כשבפנטזיה שלהם זה היה תפקיד ההורים למנוע. מתבגרים שרמת הנפרדות שלהם לא
 מספיק גדולה- באמת כועסים שההורים שלהם לא מצילים אותם מהסבל

*הקרנת סרטון- עינת נתן/ "הורה שמשחרר להתרסקויות הקטנות"

*נספחים

סרטונים

- הילדה צ'דלי
- ריי RAY
- עינת נתן/ "הורה שמשחרר להתרסקויות הקטנות"

“שיהיה לך קשה, אהוב שלי”

לך ולכל הילדים שעולים על אוטובוסים לצבא או סתם הולכים מהבית, אני מאחלת שיהיה קשה בדיוק במידה הנכונה. קשה שישבור את הלב אבל לא יפרק אותו לרסיסים, קשה שישכיח את המילים אבל לא את המנגינה

עינת נתן | mako | פורסם 31/01/19 08:51

כמה שבועות לפני שימלאו לך 19, אנחנו נגיע לבקו"ם ואתה תעלה על אוטובוס שיקח אותך ללבוש מדים ירוקים. תמיד אהבתי ירוק; ירוק של דשא, של עלים, של הטבע. לך תמיד התאימו צבעים אחרים, אבל הגיעה השעה שבה תצטרך להתאים את עצמך. להמולה, לאנשים זרים, לפקודות, לחיים קצת אחרים.

ואני אבכה. אני תמיד בוכה כשאתה גדל. אני בוכה כי זה עובר לי מהר מדי, כי אני עצובה שנפרדים, כי אני דואגת, כי אני מוצפת מההכרה שאתה כבר לא קטן ושאתה כבר לא נמצאת שם תמיד בשבילך. אבל בעיקר אני בוכה כי אני מודה עליך. מודה להוא שם למעלה שידע כמה אני זקוקה לייצר חיים ונתן לי אותך במתנה אחרי שנים של ציפיה. מתנה זמנית למשמרת, מתנה נצחית של משמעות.

בכל פעם שאתה והאחים שלך הולכים, יוצאים מהבית לטיול, לחברים, לבית הספר, לעבודה, אני מודה על המהלך הגאוני של הטבע שבמסגרתו אתם הולכים ממני ואני דואגת לשלומכם.

לך ולכל הילדים שעולים על אוטובוסים לצבא, או סתם הולכים מהבית, אני מאחלת שיהיה קשה בדיוק במידה הנכונה. קשה שישבור את הלב אבל לא יפרק אותו לרסיסים, קשה מהסוג שמלמד משהו, גם אם לא באותו הרגע אלא ימים, חודשים או שנים אחריו. קשה שמפתח חוסן רק מן הידיעה שהתמודדת, קשה שיבהיר שהחיים אכן מורכבים אבל שבדרך פוגשים אנשים נפלאים שהופכים הכל לקצת פחות קשה. קשה מהסוג שעושה לא נוח, לא נעים, אבל שלא משכיח את האפשרות לצחוק, להתגלגל מצחוק בדיוק מזה. כי אין כמו קשה בחיים בשביל לגדול, בשביל להסתגל, בשביל לברך על מה שיש. בשביל פרופורציות. אין כמו קשה כדי ללמוד כמה הלב שלנו רחב, כמה מקום יש לנו לחמלה, כמה נחמה יש בביחד, בלתת לאחרים, וכמה כולנו, כל בני האדם, מחוברים ומתחברים סביב חוויות גדולות מאיתנו, שמעניקות לנו משמעות ומפגישות אותנו עם קושי. קושי נסבל, אבל לא פשוט.

הכל היה קשה, חוץ מלאהוב אותך

הלידה שלך הייתה קשה, קשה מאוד. היית הפוך ואני התעקשתי ללדת בדרך הטבע אז הפכו אותך שם בפנים, זה בטח היה קשה גם לך. אחר כך הגיעו יומיים של צירים ותפילות ובכי של התרגשות, כאב והודיה. מן הקשה הזה בקעת, הנס הכי גדול שלי.

הלילות איתך היו ארוכים, קשים לך וקשים גם לי. ושרדנו. לפעמים כשהיה קשה מדי, הייתי מכריחה את עצמי לשיר לך וזה אפילו היה קשה להיזכר במילים מרוב עייפות ודאגה, בלבול והתשה, אבל הזמזום של המנגינה הספיק בשביל הקשה שלי, ואולי גם בשביל שלך.

כשהלכת לגן היה קשה. קשה לשחרר, קשה כשלא שיחקו אתך. אבל לאסוף אותך בסוף כל יום היה מרפא את כל הקשה. היינו חוזרים באוטו והייתי מושיטה לך את היד ברמזור, תמיד באותו הרמזור, והיית מחזיק לי אותה עד שהרמזור התחלף לירוק. תמיד התפללנו לרמזור אדום ביחד, אני בקול רם ואתה בהקשבה.

בבית הספר היה קשה כשהמורה לא חשבה שהיא תעמוד באתגר של ילד נפלא כמוך בכיתה שלה. היה קשה אחרי כל אבחון, כשידעתי והבנתי כמה קשה לך. היה קשה כשלא יכולת יותר ואמרת את זה, ובעיקר היה קשה להסביר לך שעוד לא נולד הקשה שיעמוד בדרךך ושאתן מצב שאנחנו מוותרים.

בתיכון היה קשה כשחברים הבריזו, אבל כשהם כבר באו זה היה נפלא יותר מכל נפלא שחברים רגילים ומובנים מאליו מביאים איתם.

בחינות הבגרות היו קשות. הן דרשו מאיתנו וממך לצאת למסע בארץ מתסכלת במיוחד, כזו שמפגישה עם שיעמום, עם כוח רצון, עם דחיית סיפוקים, עם הרבה קשה ומעט נעים. היה לי קשה לראות את הקשה שלך. כן, זה קשה גם כשצועדים ביחד עם מישהו. היה לי קשה כשידעתי שאסור לי לסדר לך את המציאות, למרות שאלוהים יודע כמה רציתי. היה לי קשה לדעת איפה אני נגמרת ואיפה אתה מתחיל, מתי לדחוף ומתי להניח, מתי לרחם ומתי להקשיח.

אבל לאורך כל השנים, היה לי מאוד לא קשה לראות את כל מה שיש בך. לספר לך על התכונות הנפלאות שלך. לחבק אותך פיזית ורוחנית. לאהוב אותך ככה, כמו שאתה, ולהודות עליך ועל הקשה שהבאת אל חיי.

אז שיהיה לך קשה, אהוב שלי. שיהיה לך קשה מספיק כדי להתייחס ואז להיזכר שאתה יכול לקושי הזה. שיהיה לך קשה עם אנשים שתוך כדי הקושי תוכל לברך על קיומם ולדעת כמה קיומך משמעותי עבורם. שיהיה לך קשה שישכיח ממך את המילים אבל לא את המנגינה. ושתמיד תזכור שכשהרמזור מתחלף לאדום היד שלי שם, מחכה לכף היד שלך, כדי להיזכר ביחד שאחרים אולי יכולים להתעצבן מרמזור אדום, אבל אנחנו אנשים שברגעים הקשים בוחרים לתת יד.

יחידה עשירית

נושאים מרכזיים: מטאפורת המגדלור

ערכים

אופטימיות באייכה

* **תמונות** - מציגים תמונות של מגדלורים

* **שאלות** - מהו מגדלור? מה תפקידו? מי נעזר במגדלור? לשם מה צריך אותו? איפה הוא נמצא?
את מי הוא מאיר? מה יקרה במצב שבו לא יהיה מגדלור? איך אתם מדמיינים מגדלור ש"עושה
את העבודה שלו?" איך אתם מדמיינים אותו? מהן תכונות המגדלור?

* **לסכם** - המגדלור יציב, בטוח, איתן; נפרדות; מאיר את עצמו; נותן כיוון; ניתן לבחור אם להיעזר
בו; מגדל+אור

* **להוביל** - המבוגר כמגדלור:

- ✓ המבוגר מאיר את עצמו בפני הילד (רגש, קושי, יכולת, צורך, מגבלה)
- ✓ המבוגר יציב, איתן ולא נכנס "לסערה" של הילד
- ✓ המבוגר לא מאפשר לעשות בו שימוש לרעה
- ✓ המבוגר מקיים יחסי נפרדות (מאפשר בחירה, לא נכנס ללופ של הילד, לסערה בים)
- ✓ המבוגר סובייקט ולא אובייקט
- ✓ המבוגר לא מבטל את עצמו ואת עולם הערכים שלו בפני הילד
- ✓ המבוגר לא מאפשר מחיקה/ ביטול של עצמו
- ✓ המבוגר מעביר את האחריות/ בעלות הקושי של לילד לילד עצמו- מסר מגדל ומאמין
ביכולותיו.

* **הקרנת סרטון** - ליטל מעתוק

* **ניתוח סרטון** - באיזה אופן המבוגר אינו מהווה דמות מגדלורית. במקום שבו אני לא בולט, לא
נראה, לא בהיר, לא יציב, לא נפרד ולא מכוון - אני לא מגדלור.

* **תרגיל** - חשבו על סיטואציה עם ילד מסוים בכיתה שבה הרגשתם שהצלחתם להיות מגדלור עבור
אותו ילד. כתבו, פרטו ונסו לדייק לעצמכם, מה הפך אתכם למגדלור באותה הסיטואציה: מה
עשיתם? אמרתם? שידרתם? באיזה אופן העברתם את המסר? מה הייתה החוויה שלכם? מה
לדעתם הייתה חווית הילד? במה שונה ההתנהגות שלכם בסיטואציה הזו מסיטואציות אחרות
(שבהן לא הרגשתם מגדלור)...

* **דיון ושיתוף** - המנחה יאסוף את הדברים ויכוון- שפה מגדלת, הבעת רגש, צורך, מגבלה, זמן קר,
טון דיבור, בתקיפות אך לא בתוקפנות, דיבור מכבד, בהירות במסרים.... (הכנה לקראת היחידה
הבאה- אופן הבעת המסר).

***מתן הסבר-** להיות מגדלור זה משהו שהוא בהווה. צריך להיות מגדלור- לא רק "לדבר" שאנחנו מגדלור, וזה בא מתוך עמדה פנימית. המגדלור לפני שהוא עושה משהו יש לו חוויה וידיעה עמוקה בתפקיד שלו, בנוכחות שלו.

המבוגר, מתוך עמדת האחריות כלפי הילד, צריך ללמוד לבטא את עצמו באופן מכבד ללא כוחנות ושתלטנות. הילד זקוק לכיוון על מנת להתפתח. כדי להיות מגדלור, המבוגר צריך להגדיר לעצמו מה חשוב לו, מה הוא רוצה ואיזה כיוון התפתחותי הוא רוצה לתת לגדל.

כמו שהמגדלור בנוי מאבנים ומלט, המגדלור שלנו בנוי מערכים, ממה שחשוב לנו, ומידיעה ברורה מה הכיוון שאליו אנחנו רוצים שהילד יתפתח. המגדלור האנושי בנוי מערכים ומכך שלמבוגר ברור מה חשוב לו עבור הילד.

***ציטוט-** "ערך הורי/ מורי זהו רק ערך המכיל את מחויבות המבוגר להתפתחות אופטימלית של הילד מבחינה רגשית, תפקודית ומוסרית. המבוגר מבקש לתת ביטוי למה שחשוב לו, ומחויב בו זמנית ובאותה מידה לטובת צמיחתו של הילד".

***מתן הסבר-**

ערך- יעד התפתחותי חיובי להתפתחות. מצפן לזיהוי ערך :

1. ערך- משהו שחשוב לי כמבוגר באופן אישי, שחשוב לי בעולם הערכים שלי, שלא הייתי רוצה לוותר עליו כי הוא מסתדר לי עם עולם הערכים שלי, משהו יקר עבורי
2. ערך- אני מאמין שזה דבר חשוב להתפתחות של הילד/ לגדילה שלו/ ללמידה שלו.
3. ערך- משתי הסיבות האלו, זה דבר שלא הייתי רוצה לוותר עליו

ההסבר מדוע "הדבר הזה" חשוב לי כמבוגר מגדל- חיוני מאוד. חשוב להבין על מה המבוגר מבסס את העמדה שמהו חשוב לו. על המבוגר להיות מסוגל לנמק לעצמו ולילד מדוע הדבר שחשוב לו הוא טוב, הוא נכון לחיים.

ערך הוא עניין סובייקטיבי- בחברות שונות ובמשפחות שונות- יהיו ערכים שונים. הורים/מבוגרים שונים מאמינים בחשיבותם של ערכים שונים.

***"מצפן" לזיהוי הערך-** קשת תחושות אי נחת: דאגה / בושה / עלבון/ כעס/ אכזבה/ חוסר אונים/ מתח...., המתעוררים במגע עם הילד הם המצפן שמגלה למבוגר כי מתרחשת טעייה בדרך או סטייה מהכיוון ההתפתחותי הרצוי, וכי ערך חשוב מצוי בסכנה של הזנחה או איום. במקום שבו המבוגר מרגיש אי נחת- כדאי לשהות, להתבונן, לברר מה קורה שם. על המבוגר לשאול את עצמו 'מדוע אני מרגיש כך מהתנהגות ילדי?....' 'איזה ערך מצוי בסכנה?'

***אימון בזיהוי והגדרת ערכים-** כל אחד כותב לעצמו את חמשת הערכים החשובים לו ביותר כמורה ומדרג ע"פ סדר חשיבות. בסבב, כל אחד בתורו מציין את שלושת הערכים החשובים ביותר עבורו. המנחה כותב את הנאמר על הלוח ומתחיל למיין לערכים תוך אישיים ובין אישיים.

***מתן הסבר-** ערכים בין אישיים, אלו ערכים שבין אדם לחברו [בני משפחתו, סביבתו]. ערכים תוך אישיים, אלו ערכים שבין אדם לעצמו ולתפקודו בעולם. לפעמים יש פער בין המגדל לבין

הגדל ביותר מערך אחד ולכן קיים המדרג : באילו ערכים חסרים נטפל קודם? איך ובמה נטפל קודם? (דוגמא – כבוד למבוגרים, או השתתפות ועזרה בבית? איך אני תופס את הערך הזה והאם הערך הזה מופנם ופעיל בחיי הילד שלי).

הרמה הבין אישית - הרמה הראשונה בסדר החשיבות על פי שיטת אייכה :

מיומנויות	ערך
<ul style="list-style-type: none"> • איפוק • ויסות • יכולת לביטוי עצמי • קריאת מפת מציאות • אמפטיה • יושר • הגינות 	אי אלימות
<ul style="list-style-type: none"> • התחשבות באחר • הסתייעות באחר • לסמוך, להיסמך • היכולת לראות את צרכי האחר • להרגיש את כאבו של האחר 	כבוד לאחר
<ul style="list-style-type: none"> • לתמוך ולהיתמך • להיעזר ולעזור • הדדיות 	עזרה לזולת
<ul style="list-style-type: none"> • יכולת לקבל סמכות • לקבל את חוקי המשחק • קריאת מפת מציאות מעשית • הבנה שיש יחסי גומלין 	כיבוד כללים ומסגרות
<ul style="list-style-type: none"> • להכיר תודה • לפרגן • להיכנס ליחסים אינטימיים • לתת אמון • להיות מוכן להיחשף 	אהבה לזולת, הנאה מהזולת

הרמה התוך אישית, של עצמאות ואחריות שזו הרמה השנייה בחשיבותה על פי שיטת אייכה :

מיומנויות	ערך
<ul style="list-style-type: none"> • שמירה על בריאותי • לקיחת אחריות על חיי 	שמירה עצמית
<ul style="list-style-type: none"> • מוטיבציה • אחריות • יכולת לשאת טעות או כישלון • יחס רציני למשימה 	מוכנות להתמודד עם קשיי ואתגרי החיים
<ul style="list-style-type: none"> • יכולת מאמץ • להתמיד • להיות ממוקד • לעבוד קשה • לסמן מטרה 	עצמאות
<ul style="list-style-type: none"> • דחיית סיפוקים • ויסות עצמי • הרגעה עצמית 	מתכונות רגשית
<ul style="list-style-type: none"> • מימוש כישרונות ויכולות ללא כוחנות וללא התבטלות • היכולת לזהות את כוחותיי וחולשותיי 	מודעות לעצמי
	שאיפה למצוינות

***תרגיל**- חשבו על ילד מסוים שמטריד אתכם ; שאתם מודאגים ממנו/ מהתנהגותו ; שמעורר בכם אי נחת. שאלה- 'אילו ערכים לא באים לידי ביטוי כשהילד לא במיטבו? במצב של פער? (לחילופין- 'אילו התנהגויות אתם רואים שמעידות על פער?')

***שיתוף, דיון וחשיבה**- מתן דוגמות מהכיתה לערכים שונים ומיומנויות נגזרות (ייתכן ויידרש להסביר על מעבר מהתנהגות לערך (להגדיר התנהגות ; לנסח את ההיפך שלה ללא המילה "לא")

***חשוב**- כדי לנסח מסר ברור ראשית עלי להיות ברור לעצמי. מה חשוב לי? מה אני רוצה עבור ילדי? על מה אני לא יכול לוותר?

במצבי תקיעות רבים הסיבה לתקיעות נעוצה בקושי של המגדל להגדיר לעצמו (ומכאן גם לילד) את הערך המיטיב המנחה אותו. במקרים רבים הערך האמיתי שהמגדל מבקש לקדם לא מקבל ביטוי אל מול הילד, בעוד שערכים "שוליים" יותר, פחות מהותיים ולא אותנטיים- יקבלו ביטוי מספר פעמים ביום. באיכה מאמינים שברוב המצבים שבהם מבוגרים תקועים סביב קושי, דאגה או מתח בקשר לילד המעסיק אותם, ישנה אי בהירות מצד המבוגר באשר לערך המניע אותו. רוב מאבקי הכוח והשליטה בין מבוגרים וילדים- מתחילים כאן. זהו המקום שבו המגדל מוצא עצמו עסוק לעיתים קרובות בלבטא מה לא היה רוצה שיקרה, לעומת מה כן היה מבקש עבור הילד ועבור עצמו, או שהוא עסוק בניסיונות לשלוט-לפקח על הילד, במקום לבקש בבהירות מה חשוב לו. באיכה הדגש הוא על מה אני כן רוצה עבור הילד? למה אני מזמין אותו להתפתח?

***אופטימיות באיכה**- באיכה מתייחסים לילד- דרך עצמנו. התפיסה היא שהתפתחות היא מיומנות. האמונה היא שכל ילד יכול להתפתח. יש אמונה ביכולות הילד לגדול ולהשתנות. עם זאת, זהו אתגר גדול להגדיר את 'הדבר', מבלי להגדיר את הצד השני, אלא רק את עצמי. אחת מהדרכים לעשות זאת היא לדבר את הרגש שלי, הצורך שלי, המגבלה שלי. עד כה עסקנו בזיהוי הערך. השלב הבא: מתן ביטוי לערך.

***למה "איכה"?!**

- אופטימיים לגבי ההתפתחות של הילד ויכולת ההשתנות שלו
- מאמינים ביכולת לקיחת האחריות של הילד על קשייו
- מאמינים שהתנהגות תוקפנית ואלימה פוגעת בראש ובראשונה בילד עצמו
- מאמינים במבוגר שתפקידו לכוון את הדרך
- מאמינים בכבוד וחרות לילד ולמבוגר בתהליך השינוי והגדילה
- מאמינים בקשר בין שני סובייקטים

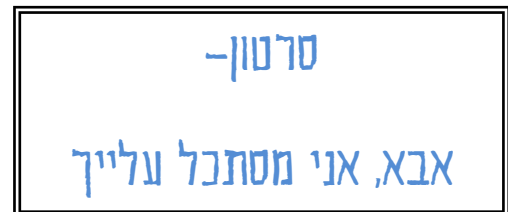
***סרטון**- 'אבא, אני מסתכל עלייך'

***שעורי בית**- התבוננו במקרים בהם הארתם את עצמכם, הייתם מגדלור מול תלמיד. דייקו לעצמכם- באיזה אופן באה המגדלוריות שלכם לידי ביטוי+ התאמנו בזיהוי והגדרת ערך ומיומנות סבי בילד ספציפי שאתם מרגישים בגינו אי נחת.

צמצום איברים/ עינת רויכמן

כשאת מצמצמת את האור שלך
את לא מאירה מישהו אחר,
את רק מחשיכה לו,
גם את החצר.
כשאת מצמצמת את הנוכחות שלך
את לא מפנה מקום לאלה שבחוץ,
את רק מקשה עליהם לדעת
לאיזה כיוון לרוץ.
את לא שבר,
את שלם
אל תצטמצמי,
בשביל מכנה משותף.

***נספחים**-

יחידה אחת-עשרה

נושאים מרכזיים: שפה מגדלת (עשה)

בהירות במסרים

רגש צורך מגבלה

*סיפור הנעליים

***סיווג משפטיים**- מפזרים על השולחן דוגמאות לניסוחים שונים. "נסו למצוא מכנים משותפים, למיין את המשפטים השונים"

***שאלות מכוונות**- חשבו, מה מתעורר בכם כל משפט? מה אתם מרגישים כשהמשפט נאמר בטון הספציפי? איזה מסר עומד מאחורי כל משפט? מה כל משפט 'מעביר' לנו? מה אתם מבינים מכל משפט? איפה הבנתם טוב יותר את המסר? עם איזו תחושה אתם יוצאים מקריאת כל משפט? אילו מהמשפטים היה מגייס אתכם לשתף פעולה ממקום טוב יותר? באילו משפטים משדרים בטחון גדול יותר לילדים? באיזה אופן הייתם רוצים שידברו אליכם? לילד שלכם?...

***סכום הפעילות**- 'בגדול', ניתן לסווג את המשפטים השונים ע"פ הקטגוריות הבאות:

- ✓ ניסוחים שפותחים מאבק כח (מאיימים, מקטינים, כוחניים...)
- ✓ ניסוחים שיש בהם אי בהירות, פקפוק, ספק, בלבול (למשל, סימן שאלה בסוף משפט; משפטים ארוכים ומסורבלים)
- ✓ ניסוחים שמאירים את עצמי, יש בהם גילוי עצמי- משקפים רגש, צורך, מגבלה
- ✓ ניסוחים ברורים, בהירים, חד משמעיים (ולא כוחניים)

***מתן הסבר**- בעברית למילה 'שפה' שתי משמעויות: 1. תקשורת; 2. גדה-שפת הנהר. בכלליות ניתן לומר- שפה משמע שטח מגע שמכוון מפגש בין אנשים

במצבי פער, ישנה חשיבות רבה לאופן שבו אנו מעוניינים להעביר את המסר (ולא רק לתוכן של הדברים). כאשר הילד נמצא בעמדה של העדר שותפות איתנו, על מנת שיידע כי אנחנו זקוקים למשהו ממנו- עלינו לשדר אות כלשהו המצביע על הצורך, או רצון, או מצוקה, או חוסר היכולת שלנו. תכלית וכוחה של החשיפה העצמית של ההורה היא יצירת סביבה בהירה עבור הילד. השפה המגדלת מבהירה לילד מה נכון/ לא נכון מבלי להיכנס למאבקי כוח ומבלי להקטין את האחר. המבוגר עומד על שלו תוך נפרדות. השפה המגדלת כוללת גילוי עצמי. לוקח זמן ללמוד שפה

*עקרונות בשפה המגדלת-

בהירות-

- ✓ מסר קצר, תמציתי, מדויק, הגדרת הערך (בלי הרבה מלל)
- ✓ לא להניח שהילד יודע מה אנחנו רוצים (סיפור הנעליים)

טון דיבור-

- ✓ אסרטיביות- בתקיפות אך לא בתוקפנות
- ✓ נקודה ולא שאלה בסוף משפט
- ✓ לא משפיל ומקטין, ללא הטפות מוסר וכוחנות
- ✓ ללא הרמת קול (העוצמה שבשקט)

גילוי עצמי

- ✓ שיקוף רגש, צורך, מגבלה (תדר התחשבות)
- ✓ אותנטיות
- ✓ משפטי אני (ולא משפטי 'אתה')

***אימון ותרגול בשפה מגדלת**- מתוך תיאורי מקרה שיוצגו/ מתוך המשפטים הקיימים- להתאמן בשפה מגדלת

***ניתוח סרטון**- הקרנת סרטון 'ילדה ואבא'

***סרטון סיכום**- it is a beautiful day . הסרטון ממחיש עד כמה אופן הפנייה לצד השני משמעותי. כיצד ניתן להתנסח באופנים שונים- ניסוח אחד יגייס את הצד השני ויסגור את הפער, וניסוח אחר יביא לתוצאות אחרות.

***שעורי בית**- אימון בשפה מגדלת

נספחים :

סרטון- it is a beautiful day

סרטון- ילדה ואבא

לדבר, לא להכות / סיון רהב-מאיר:

פעם ההורים יכלו להוריד פקודות, והדור הצעיר ציית. היום זה יותר מסובך. בפרשת השבוע, פרשת "חוקת", מופיע עיקרון חינוכי גדול: בעבר, כאשר משה רבנו היה צריך לתת לעם לשתות, הוא קיבל הוראה ברורה: **"וְהִפִּיתָ בַצֹּר וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם"**. אבל בפרשה שלנו, כעבור עשרות שנים, לפני הכניסה לארץ ישראל, ההוראה היא אחרת: **"וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִמֶּיּוֹ"**. לא להכות את הסלע – לדבר אליו.

התורה נמשלה למים. פרשנינו מסבירים שיש כאן מסר ברור ביחס לתורה, לחינוך, לכל ערך שרוצים להעביר היום: הדור השתנה. ההורים שלהם, שיצאו ממצרים, היו עבדים. הם היו רגילים לכוח הזרוע. בדורות קודמים אפשר היה לצוות, להגיד "כי ככה אמרתי", וזהו. זה הספיק. אבל אל הדור הצעיר צריך לדבר אחרת. לא בכוח, אלא גם באהבה ובשכנוע ובהסכמה. רגע לפני הכניסה לארץ יש פה איתות: הפעלת מרות חיצונית זה לא מספיק, צריך גם הבנה והפנמה. לא עם מקל ביד, אלא עם מילים משכנעות ודיבור נעים. בהצלחה.

<p>תפטיק כבר להיות חוצפן</p>	<p>אין בעיה. אתה מדבר ככה? אתה לא יוצא להפסקה!</p>
<p>אני לא מסכימה שתשתמש בלימות</p>	<p>אני לא מסכימה שדבר אליי באופן הזה!</p>
<p>כשאתה מרביץ, אז זה לא נעים לי ולאף אחד, ואצלנו בביה"ס לא מרביצים. אתה מבין? הבנת שאני אומרת לא לדחוף? כי מי שדוחף – לא יהיו לו חברים</p>	<p>כדי שאוכל לאפשר לך להשתתף בפעילות, אני צריכה להיות בטוחה שאתה שומר על הכללים</p>

<p>אם לא תתנהג יפה – אז לא תצא להפסקה</p>	<p>אם תקלל בכיתה, אז לא תצא להשתתף בשיעור מוזיקה</p>
<p>חוצפן! אתה מקלל אותי? עכשיו תישאר הפסקה</p>	<p>כדי שאוכל לאפשר לך לצאת להפסקה, אני צריכה לראות שהכנת את שעורי הבית</p>
<p>אני לא מסכימה שתבעט בכיסא. טוב?</p>	<p>אני לא מסכימה שתדביץ! לא לילדים ולא לי</p>

MOMS NOW VS. MOMS THEN:

By I Might Be Funny

"That word is inappropriate."

"Say that again and I'll wash your mouth out with soap."

"Good job trying one bite of the dinner I made. Now you can have Mac & Cheese."

"You'll eat what I make, whether you like it or not. There are starving children in the world."

"I can see you're upset. Take a deep breath and use your words."

"You better stop crying or I'll REALLY give you something to cry about."

"You can't walk around the block by yourself. I'll drive you. Text me when you need a ride back."

"You want to go out? Take your bike. Be home before dark."

"I packed your bento box with almond butter on whole grain, kale chips, and an organic smoothie."

"Take a brown bag with a bologna sandwich on Wonder Bread. Grab a Twinkie and a Hawaiian Punch too." © I Might Be Funny

יחידה שתיים-עשרה

נושאים מרכזיים: אימון בשפה מגדלת

*תזכורת- ביטוי המסר כולל שלושה חלקים:

- ✓ מתי נפנה לגדל? (תמיד על קר)
- ✓ באיזה אופן נפנה לגדל? (באופן שמכבד אותי ואת הילד. באופן תמציתי מדויק, בהיר)
- ✓ מה יהיה תוכן המסר? מה המסר שאעביר? מה אומר? באיזו צורה אנסח את המסר- בזה נתאמן היום

לשפה המגדלת ארבע עקרונות:

- ✓ מכבדת את המגדל ואת הגדל
- ✓ בהירה- מבטאת את הערך שחשוב למגדל באופן חיובי ופשוט להבנה
- ✓ משודרת באופן מותאם ליחס של הילד להורה
- ✓ משודרת על קר

*תרגיל א'- בפני הקבוצה תוצג התכתבות SMS אמיתית בין גננת לאמא של תלמיד.

הרקע להתכתבות- הגננת מוטרדת מאוד מהתנהגותו של הילד וממצבו הרגשי/חברתי/לימודי. במהלך השנה ניסתה הגננת מספר פעמים לזמן את ההורים לשיחה, אך ההורים סירבו להגיע (לעיתים ב'התחמקות אלגנטית' ולעיתים הביעו התנגדות באופן מוצהר). האמא מעוניינת לדבר עם הגננת בטלפון, אך לגננת חשוב להיפגש עם ההורים 'פנים מול פנים', כי היא חשה שלא נכון לדבר על דברים משמעותיים בעניין הילד שלהם בטלפון.

לתרגיל שני שלבים:

בשלב הראשון תוצג לקבוצה הפנייה הראשונה (SMS) של הגננת לאמא ובעקבותיה תגובת האם. המטרה- לקיים דיון בדבר אופן הפנייה של הגננת לאם (האם פנתה באופן מגדל? איזה מסר הועבר לאם באופן הזה? מה ה'טון' שעובר בהתכתבות? כהורים, מה היה מתעורר בכם אם הייתם מקבלים הודעה כזו?...). בנוסף, תתבקש הקבוצה לחלץ מחשבות אייכות מההתכתבויות (לנתח את תגובת האם להודעה, מה אנחנו מסיקים ביחס לתדר בו נמצאת האם? באיזה אופן באה לידי ביטוי השפה המגדלת, אם בכלל? מאבקי כוח? רגש-צורך-מגבלה? משפטי אני/אתה? ועוד)

"היי חייג, לאור שחגנו בשיבת ציון לכדי קשר עם ההורים של איגן שחגי לאמא אר ההודעה הזאת:"

"ענת, מה שלומך?"

עדיין חשוב לי מאוד להיפגש אתכם ולדבר. תחשבו מתי זה יתאפשר לכם ובטוח נמצא זמן משותף."

ואז כתבה: "והיום קיבלתי גשמה ממנה. מג'עצב איגן לכדי הגשמה. יודע שצריך להירגע ואז להגיב":

"היי סופי. אני בסדר גמור חוץ מזה שביקשתי כמה פעמים לשוחח איתך בטלפון ואת מתעלמת!! אני לא אוכל בכל פעם שאת רוצה לדבר על הילד ולהגיע לפגישות ויש דברים שאפשר לשוחח עליהם בטלפון. אם אמרת שהמצב רגיל ולא חריג אני לא רואה סיבה שאני צריכה להגיע במיוחד לפגישה אישית בגן. לפני חודש אבא שלו היה בפגישות אישיות!! ואין לי זמן מיותר. זה תקופת מבחנים אצלי. מאוד לחוצה, יש לי עוד 2 ילדים ואני לא מוצאת זמן פנוי אלא אם כן זה בערב. ובכל זאת, אני חושבת שמן הראוי שאם ביקשתי כמה פעמים לשוחח איתך בטלפון אז היה נכון להרים טלפון ולשוחח ואני לא מתכוננת כל פעם שארצה לדבר להגיע לגן ולקבוע פגישות. הילד הגדול שלי בן 7 ובבית ספר ואני לא מגיעה אלא מדברת עם המורה בטלפון"

אמרתי לסופי שגם אני צריכה לחשוב על תשובה, שמסכימה איתה שנכון לחכות לזמן קר ואז להגיב, ואז דיברתי איתה ונתתי לה קווים מנחים לתגובה שלדעתי נכון לתת לאמא. סופי לקחה את הדברים שאמרתי וניסחה את ההודעה הבאה ביום שלמחרת.

***תרגיל ב'** - בשלב השני יתבקשו חברי הקבוצה לנסח בכתב תשובה לאמא, תוך דגש על עקרונות השפה המגדלת

***סבב שיתוף** - חברי הקבוצה יקריאו את שכתבו ויתנהל דיון

***הקראת המשך התכתבות ה-SMS** - תגובת הגננת לאמא ובעקבותיה תשובת האם :

"בוקר טוב ענת.

אני לגמריי מבין את העומס שלך עם 3 ילדייך, לימודים ובית. עדיין חשוב לי מאוד לשמור על הקשר ולעדנכם לגבי מצב של איתן בגן. אני מכבדת את החלטתך לא להגיע לגן לפגישות. כמובן שניתן להתעדכן בשיחות טלפון על מצבים עכשוויים. את מוזמנת להתקשר היום אל" היום אחרי השעה 19:00.

שיחות מעמיקות עדיף לקיים בגן פנים מול פנים, זה מאוד חשוב לי. גם אשמח לשמוע מה יש לכם לספר על איתן. אתם גם מוזמנים לראות טיפולים שאיתן מקבל בגן על ידי צוות רב מקצועי. אכבד כל החלטתך. סופי".

וזו התשובה שסופי קיבלה מהאמא:

"אתקשר היום אחרי שבע ונחליט ביחד כל כמה זמן אנחנו נפגשות. וכל הדברים האלה נסגור בשיחה היום. שיהיה יום מקסים סופי. נשיקות לילד המהמם שלי"

יחידה שלוש-עשרה

בחשיבה על פיתוח יחידה זו שותפה חגית חכם

נושאים מרכזיים: מסרים מבלבלים

***תרגיל-** יוצגו 'אפיזודות' / 'סיטואציות' שונות מחיי הגן ובית הספר. סביב כל מקרה יתנהל דיון. שאלות מנחות בדיון:

מה? 1. מהו הערך המנחה שרצה המבוגר ללמד את הילד?

2. מהו המסר המבלבל שעלה מתוך הסיטואציה המתוארת? מה הבין הילד מהתנהלותו של המבוגר בסיטואציה?

למה? למה התנהגותו של המבוגר לא תואמת את הערך המנחה אותו?

איך? באיזה אופן היה ניתן להעביר מסר אחר? להתנהג אחרת?

חשוב- באופן טבעי ונורמלי, אנחנו כמבוגרים מעבירים כל הזמן מסרים מבלבלים. כאשר אנחנו בשותפות עם הילד- זה בסדר. הדיוק והצורך בהימנעות ממסרים מבלבלים קריטית בפעמים שבהם אנחנו לא בשותפות על הגדל.

מפתחות

איתמר, לומד בגן חובה. בזמני המפגש הוא נוטה לדבר הרבה עם ילדים מסביבו, להתפרץ לדברי הגנות, לצעוק, להשמיע קולות, לגעת בילדים ולהפריע להתנהלות. הגנות מתקשה להעביר מפגש ומרגישה שאיתמר 'מחרב' לה את כל המפגשים ומשתלט עליהם. היא עסוקה כל הזמן בדרכים בהם יכולה 'להרגיע' אותו.

הגנות שיתפה את אמו של איתמר בקשיים העולים. אימו של איתמר, הציעה לגנות רעיון: בתחילת כל מפגש 'ינעלו' כל הילדים את הפה שלהם עם מפתח, ואת המפתח יתנו לאיתמר- שישמור אצלו את כל המפתחות של הילדים.

הגנות ניסתה את הרעיון של האמא. ביומיים הראשונים, זה הצליח. לאחר יומיים, חזר איתמר להפריע.

חשבו-

מהו הערך המנחה שרצה הפעולה/ האמא ללמד את איתמר? מהו המסר המבלבל שהעביר לאיתמר ולשאר ילדי הגן? מה הבין איתמר מהתנהלותו של הפעולה

כשאפשרה לו לקבל את כל המפתחות של ילדי הגן ולשמור עליהם? למה התנהלותה של הפעולה לא גואג את הערך המנחה אוגרה? באיזה אופן היה ניתן להעביר מסר

אחר לאיתמר? להתנהג אחרת?

'כיסא המחשבות'

בגן 'פשוטיות' ישנו נוהל קבוע. כל ילד שעובר על חוקי הגן ומשתמש באלימות מילולית או פיזית כלפי חבר, נדרש לשבת ב'כסא המחשבות'. 'כסא המחשבות' הוא כסא מיוחד שנמצא במקום קבוע בגן. ילד שנדרש להתיישב בו מקבל הוראה מהגנת: "אני מבקשת שתשב ב'כסא המחשבות' ותחשוב טוב טוב על מה שעשית"

חשבו-

מהו הערך המנחה שרוצה היננו ללמד את ילדי הגן? מהו המסר המבלבל שעוזר לנעגבים ללמוד? האם כשכר הם מגבילים לשבת לכסא המחשבות? אולי שהשגשג באימוג? מה מנין ילד עם הגנתיגו כשהוא מגביל לשבת לכסא המחשבות? אמה הגנתיגוה של היננו לא גואגה אה הערך המנחה אורה? באינה אופן נעגן להעזיר מסר אחר ללדיים שהשגשג באימוג גיג? כיצד יכאה היננו לפעולה אחרג?

זהירות, סכנה!

בחצר בית-הספר 'כרמל' ישנו אזור ובו צינורות ברזל חשופים וכלי עבודה של פועלים שמתקנים את ניקוז הביוב של בית-הספר. הצפי הוא שהתיקון ייארך מספר מים.

התנהל דיון בקרב המורים וההנהלה כיצד לפעול בימים אלו בזמני ההפסקות. ברור לכולם כי שהייה באזור זה הינה מסוכנת, הן בזמני ההפסקות והן בכלל. בסופו של דבר, הוחלט כי הילדים יוכלו לשחק בחצר בית הספר במהלך ההפסקות, וכי יוצב מבוגר שומר בכל הפסקה בסביבה. תפקיד המבוגר לוודא שאף ילד לא יתקרב מידי לאזור. כל ילד שמתקרב לאזור הסכנה, המבוגר ייגש אליו ויסביר לו שמדובר באזור מסוכן ושהוא מבקש ממנו להתרחק, כדי שלא יקרה דבר לגופו ובריאותו. תפקיד המבוגר להרחיק את הילדים שמתקרבים מידי לאזור ולהחזיר אותם לאזור שאינו מסוכן. נראה כי קיימת אווירת 'לחץ' מצד המורים השומרים בהפסקות.

חשבו-

מהו הערך המנחה שרוצה צווג גיג הספר ללמד את ילדי גיג-הספר? מהו המסר המבלבל שעוזר לנעגבים ללדיים כאשר מגאפסר להם לשחק באזור סכנה כשגמקדי מוצד מבוך ששומר עליהם ומרחיק אורם כל הפמן מהאזור? מה מנין ילד כשגאפסר לו לשחק באזור? אמה הגנתיגוה של צווג גיג-הספר והמורה השומר לא גואגה אה הערך המנחה אורם? באינה אופן נעגן להעזיר מסר אחר ללדיים? כיצד צווג גיג הספר היה יכאה לפעולה אחרג?

אלימות?!

בכיתה ה' מקדמת ישנה אלימות על בסיס יומיומי. המחנכת מוטרדת מאוד מאווירת האלימות הקיימת. לטענתה, הילדים בכיתה נוטים לריב הרבה, לקלל, להתחצף לצוות, ללכת מכות ולפעמים סתם בשביל הכיף "להחטיף כאפות". דרך ההתמודדות המוכרת להם והזמינה להם היא אלימות – מילולית או פיזית.

המורה החליטה לבנות תכנית התנהגות כיתתית. במסגרת התכנית לכל ילד ישנו לוח ועליו כתובים שני פרמטרים: 'אלימות מילולית' ו'אלימות פיזית'. בסיום כל שיעור/ הפסקה המורה משקפת ומדרגת עם התלמידים את התנהגותם. כל תלמיד יכול לקבל אחת משלוש מדבקות: אדום, צהוב או ירוק. מדבקה אדומה ניתנת במקרים בהם הייתה לילד אלימות קשה; מדבקה צהובה ניתנת כאשר לילד הייתה אלימות, אך לא קשה מידי; מדבקה ירוקה ניתנת כאשר הילד לא פעל באלימות כלל. בסוף כל יום סופרים את הנקודות ומקבלים פרסים בהתאם. מדבקה אדומה אינה נספרת, מדבקה צהובה שווה נקודה, ומדבקה ירוקה שווה שתי נקודות.

המחנכת מדווחת שלאחר הפעלת התכנית מספר שבועות ברצף, היא לא רואה שינוי משמעותי בהתנהגות הילדים "הבעייתיים" ושעדיין ישנה אווירה אלימה בכיתה.

חשבו-

מהו הערך המנחה שרוצה המחנכת ללמד את ילדי הכיתה? מהו המסר המבלבל שעונכר לראיית הכיתה כאשר הגנתיגום מנורגה באדום-צהוב-ירוק? מה מבין ילד כשהאפשר או לקבל מדבקה צהובה? למה הגנתיגום של המחנכת והגנתיג שנתנה לא גואגה את הערך המנחה אוגה? באיזה אופן נגן להעביר מסר אחר לילדים? כיצד המחנכת הייתה יכולה לפעול אחרת?

למה הרבצת?!

דניאל, מחנכת כיתה ג' מתארת כיצד תמיד לאחר ההפסקה, היא מטפלת בבעיות משמעת ו'עניינים' שהיו בין תלמידים. "כמעט תמיד ישנו מקרה אחד של שני ילדים שרבו ו'הלכו מכות' בהפסקה ואני צריכה לטפל בזה. במקרים אלו, אני מוציאה את שני הילדים לבחוש (בזמן ששאר הילדים מבצעים משימה כלשהי), ואני משוחזת איתם על מה שקרה. אני מנסה לברר את פרטי המקרה, אני אומרת להם שחשוב לי לברר בדיוק מה קרה ביניהם ואני שואלת אותם שאלות, כמו: למה הרבצת? מה קרה לך? מה גרם לך להתנהג כמו שהתנהגת?"

חשבו-

מהו הערך המנחה שרוצה דניאל ללמד את ילדי הכיתה? מהו המסר המבלבל שעונכר לראיית הכיתה כאשר דניאל מ'אפג' בעניין מייב בסיום ההפסקה וכאשר דניאל היא שואל אוגה את השאלות שציינה? מה מבין ילד ששאל את השאלות האלו? למה הגנתיגום של דניאל והאופן שבו היא מקיימת את הדיבורים לא גואגה את הערך המנחה אוגה? באיזה אופן נגן להעביר מסר אחר לילדים? כיצד דניאל יכולה לפעול אחרת?

משפטים של גננות....

ילד מרביץ בגן. ילד מפריע.

הגננת: "נראה לי שהתבלבלנו קצת"

הגננת: "אנחנו לא מרביצים"; "אנחנו יושבים בשקט"

הגננת: "אצלנו בגן אין ילדים שרבים".

חשבו-

מהו הערך המנחה שרוצה היננו ללמד את ילדי הגן? מהו המסר המבלבל שעובר לילדים כאשר היננו אומרים להם שהם ילדי כפאנארים או שהם יושבים בשקט? מהו המסר המבלבל שעובר לילדים כאשר היננו אומרים להם שהם יושבים בשקט? מהו המסר המבלבל שעובר לילדים כאשר היננו אומרים להם שהם יושבים בשקט?

"כל הכבוד שנכנסת"

הודיה, תלמידת כיתה ו', נעדרת מביה"ס רבות. במעט הימים שבהם היא מגיעה לביה"ס היא כמעט ואינה בכיתה כלל. היא מסתובבת ברחבי ביה"ס ומשוטטת. כל צוות בית-הספר מכיר אותה ויודע שהיא מסתובבת כל היום במסדרונות. הצוות רואה בהודיה ילדה בסיכון ובנשירה סמוייה. הודיה יכולה לטייל יום שלם ברחבי בית הספר ואז להחליט שהיא נכנסת לכיתה לאחד השיעורים. לרוב, ברגע שהיא נכנסת לכיתה המורה אומרת לה: "הודיה, כל הכבוד שנכנסת. אני שמחה שאת פה, בואי אעזור לך ללמוד. איזה יופי שבאת". המורה ניגשת אליה, שמה עליה יד בחביבות וניגשת מיד להסביר לה את המשימה ולסייע לה.

חשבו-

מהו הערך המנחה שרוצה המורה ללמד את הודיה? מהו המסר המבלבל שעובר להודיה כאשר בכל פעם שנכנסת לכיתה זו גיבנה המורה שהיא שומעת? מה מניח הודיה ולומדת על הגננות מהגיבנה של המורה? מהו המסר המבלבל שעובר להודיה כאשר היא מגיבה מול הודיה לא גואג את הערך המנחה אוה? באיזה אופן ניגן להעביר מסר אחר להודיה כיצד המורה יכולה לפעול אחרת?

"ולפענמים במסע (משא) ומתן מורידים אותנו נמוך" (מוש בן ארי)

עומרי, תלמיד כיתה ד', לומד בכיתת תקשורת. עומרי נוטה לדבר למבוגרים באופן מזלזל, בוטה, תוקפני ומקטין. הוא מתקשה לקבל את סמכות המבוגר ובכל דבר שלא לרוחו, הוא מגיב בווכחנות, ניהול דיונים ארוכים וניהול משאים-ומתנים. הוא נוטה להסביר כל הזמן מדוע הוא צודק, מדוע האחרים טועים, מתווכח על כל דבר שהמבוגר מבקש ממנו. לעיתים יוכח איתו יכול להימשך דקות ארוכות. המחנכת שלו, אביה, מספרת כי הוא מתיש אותה. בכל פעם שהיא מתייחסת לכך שהוא השתמש באלימות, מתחיל דיון ובו עומרי מסביר מה קרה? למה הוא צודק? מדוע האופן שבו הוא מתנהל לא נחשב אלימות? ועוד

חשבו-

מהו הערך המנחה שרצה המורה ללמד את עומרי? מהו המסר המבלבל שעובר לעומרי כאשר בכל פעם מגנה ביון ביון המורה אביה ביחס לאלימות שלו? מה מבין עומרי מאופן ההגנה שלו של המורה שלו? למה הגנה אביה והאופן שבו היא מגנה מוטעם עומרי לא גואס את הערך המנחה אולי? באיזה אופן ניתן להעביר מסר אחר לעומרי? כיצד אביה יכולה לפעול אחרת?

1,2,3 אלימות

תהל, בן 5 וחצי לומד ב'גן שפה' (חינוך-מיוחד), מתקשה להביע עצמו במילים ולהתנסח. הגנת מדווחת שפעמים רבות במהלך היום תהל משתמש ב'אלימות קטנה' כשהוא לא מצליח להסביר במילים מה הוא צריך ולמה הוא מתכוון. כך למשל, הוא יכול לחטוף בכוח מילד צעצוע; בכל פעם שלא ירצה לבצע דף משימות או שייתקל בקושי- יעיף את הדף לרצפה; ידחף ילדים אם הם יפריעו לו בדרך ועוד.

הגנת התלבטה רבות כיצד לטפל בבעיה. מאחר והיא מבינה את הקושי השפתי שלו ואת הבעיות שלו היא חושבת שאין צורך 'להגזים' בטיפול. היא בחרה לטפל בבעיה באופן הבא: בפעם הראשונה שתהל משתמש באלימות היא מעירה לו, בפעם השנייה משתמש באלימות מעירה לו שוב, בפעם השלישית משתמש באלימות היא מרחיקה אותו מקבוצת הילדים.

חשבו-

מהו הערך המנחה שרצה המורה ללמד את תהל? מהו המסר המבלבל שעובר לתהל כאשר הוא מוכח מלפני הילדים לאחר מספר פעמים שבהם פעם באלימות? מה מבין תהל מאופן ההגנה של המורה שלו? למה הגנה אביה והאופן שבו היא מגנה מוטעם תהל לא גואס את הערך המנחה אולי? באיזה אופן ניתן להעביר מסר אחר לתהל? כיצד המורה יכולה לפעול אחרת?

עזרה! עכשיו!

שלו לומד בכיתה א'. ההסתגלות והמעבר מהגן לביה"ס אינה פשוטה עבורו. כמעט בכל שיעור וסביב כל משימה שהוא נדרש לבצע הוא פונה למורה ומבקש ממנה שתבוא לעזור לו כי הוא לא מבין את המשימה. הוא מדבר בתוקפנות ודורש לקבל את העזרה באופן מייד. כאשר המורה עוזרת לילדים אחרים הוא יכול לומר: "איזה מורה מעצבנת את. למה את עוזרת לו, ולא לי?! אני צריך שתבואי עכשיו! אף! למה את לא באה כבר?! כבר שעה שאני מחכה לך". לעיתים יכול 'לרדוף' אחרי המורה ולמשוך אותה לכיוון השולחן שלו כדי שתעזור לו.

המורה: "כששלו פונה אליי בצורה הזו, אני מתקרבת אליו, מניחה יד על הכתף שלו ואומרת לו בנעימות שאני מבקשת שלא יפנה אליי בצורה כזו. כי זה לא נעים לי. אני מסבירה לו שאצלנו מדברים יפה כשרוצים עזרה, ושאיני לא מוכנה שיתנהג ככה. אני שואלת אותו אם הוא הבין את דברי, ורק אחרי שהוא אומר לי שכן ונראה לי שהוא נרגע אני עוזרת לו במשימה".

חשבו-

מהו הערך המנחה שרציה המורה ללמד את אלו? מהו המסר המבלבל שעוזר לאלו כאשר הוא מקבל מענה מהמורה? מה מבין אלו מאופן ההגנה של המורה? למה ההגנה של המורה והאופן שבו היא מגנה מוטו אלו לא גואה את הערך המנחה אוה? באיזה אופן נגן להעביר מסר אחר לאלו? כיצד המורה יכולה לפעול

10 נקודות! אני מצטיין!

לאיתי נבנתה תכנית התנהגות, עקב תפקודו בהפסקות. איתי אוהב מאוד כדורגל ונוהג לשחק במגרש בכל הפסקה. כמעט בכל הפסקה יש לו ענייני אלימות – הוא רב עם חברים, 'הולך מכות', מתעצבן ומקלל כשמשוהו במשחק לא מתנהל לרוחו, משחק באופן אגרסיבי ותוקפני, דוחף ילדים, מתקשה לקבל את הסמכות של התורן בהפסקה ועוד.

מחנכת הכיתה בנתה תכנית: בכל פעם שאיתי לא אלים בהפסקה הוא מקבל 10 נקודות. צבירת כמות מסוימת של נקודות מזכה אותו בפרס כפול – 1. יציאה בזמן שיעור לשחק כדורגל עם חבר שהוא בוחז; 2. מקבל תעודת הצטיינות על התנהגותו בנוכחות חברי הכיתה

חשבו-

מהו הערך המנחה שרציה המורה ללמד את אלו? מהו המסר המבלבל שעוזר לאלו כאשר נענה לו בכנה ההגנה באופן הזה? מה מבין אלו מאופן ההגנה של המורה? למה המורה והאופן שבו היא מגנה מוטו אלו לא גואה את הערך המנחה אוה? באיזה אופן נגן להעביר מסר אחר לאלו? כיצד המורה יכולה לפעול אחרת?

מפתחות: מצד אחד הגנת רוצה שהילד יפסיק להפריע, ילמד להתאפק, לווסת את עצמו, יתחשב בסביבה, יתפקד כמו שאר ילדי הגן. מצד שני היא נותנת לו המון 'כוח' ומעבירה לו מסר שהוא 'השולט' בסיטואציה. בסופו של דבר, איתמר לקח אליו שוב את כל השליטה וחזר להפריע במפגשים. המסר שעבר לאיתמר הוא שהכוח בידיים שלו. זהו מסר לא נכון ביחס לתפקיד שלו כתלמיד בגן וביחס לשליטה ולכוח שלו. במידה והיה מדובר בסבב שבו כל יום ילד אחר בגן אוסף אליו את המפתחות של שאר ילדי הגן- היה מדובר בדבר אחר. העובדה שזה דבר שרק איתמר עושה, היא בעייתית.

'כיסא המחשבות'- האם לחשוב זה עונש?! בהושבה ב'כיסא המחשבות', הילד מקבל מסר שלחשוב זה עונש. בנוסף, האם באמת כבני"א אנחנו יכולים לשלוט במחשבות שלנו? באפשרותנו לשלוט בהתנהגויות שלנו, אך לא במחשבות שלנו.

זהירות, סכנה! במידה ואכן מדובר באזור מסוכן וישנו חשש אמיתי לבריאותו ושלומו של הילד- אזי אין לאפשר לשחק באזור הזה. במידה ולדעת המבוגר האזור בטוח למשחק ולשהייה והוא אינו מודאג- אזי אין צורך בשמירה על הילד.

אלימות!? אין דבר כזה קצת אלימות. או שיש אלימות, או שאין אלימות. המסר שעובר לתלמידים ע"י הדירוג של אדום-צהוב-ירוק הוא שכאילו ישנה אלימות שמתקבלת.

למה הרבצת!? שאלות כמו 'למה הרבצת?' 'ומה גרם לך לעשות את זה?' מעבירות מסר מבלבל לילד בכך שהן נותנות לגיטימציה להתנהגות האלימה. המסר שהילד מבין הוא שאם הוא ייתן הסבר מספיק משכנע למורה ביחס לסיבה שפעל באלימות אזי התנהגותו יכולה להיות מוצדקת. בנוסף, הירידה לפרטים אינה רלבנטית כשמדובר באלימות. הפרטים הקטנים- לא חשובים. כמו כן, בירור מידי מעביר מסר של אימפולסיביות ומהווה טיפול בזמן חם.

משפטים של גנות... באופן הניסוח "אנחנו" ו"התבלבלנו" אין למעשה הפרדה בין הגנת לבין הילד שפעל באלימות. הגנת 'מכניסה' את עצמה להתנהגות האלימה, כאילו גם היא התנהלה באופן הזה. בנוסף, משפט כמו "אצלנו בגן לא מרביצים" אינו מדויק, שכן בפועל בגן יש ילדים שמרביצים. כמו כן, שימוש במונח "בלבול" ביחס לאלימות מעביר מסר כאילו רק מדובר במעשה שטות ולא באלימות, מסיר אחריות מהילד ולא מעביר מסר רציני ביחס לעניין.

"כל הכבוד שנכנסת"- המבוגרים לא רואים את התלמידה באופן הוליסטי ומעבירים מסר מבלבל בכך שבחרים להתעלם מהתנהגותה שמדאיגה אותם מאוד, ומתייחסים רק ל'פאן' אחד בתפקוד שלה (שנכנסה לכיתה).

"ולפעמים במסע (משא) ומתן מורידים אותנו נמוך" - עצם ההקשבה, ההשתתפות במשא ומתן וקיום הדיון הארוך עם התלמיד ביחס לשאלה האם הוא התנהל או לא התנהל באלימות, בעצם הדיבור על זה- המבוגר מעביר לילד מסר שהתנהגותו האלימה אפשרית. וזכונות מתמשכת הינה סוג של אלימות (כפיית עצמי על הסביבה). באופן לא מודע המבוגר משתף פעולה עם הילד בהתנהלותו. בנוסף, משא ומתן זה דבר מבלבל. חשוב שהמבוגר יחליט בינו לבין על אילו נושאים נכון לו לדון עם הילד, ואילו נושאים לא פתוחים מבחינתו כלל למשא ומתן. לילד חשוב שיהיו מאוד ברורים איתו לגבי מה המבוגר מסכים ומה לא. לילדים שנמצאים בשותפות עם המבוגר, משא ומתן הוא לגיטימי. ילדים שאינם בשותפות עם המבוגר- שיתוף הפעולה של המבוגר עם הווכחות שלהם מבלבלת אותם ומעבירה להם מסר לא נכון.

במקרים של ילד שנוטה להתווכח ולנהל דיון על התנהגותו באלימות, חשוב לעצור את הדיון עם הילד ולהעביר מסר חד משמעי שאלימות לא תתקבל בשום צורה שהיא.

1, 2, 3 אלימות- כאשר מגיבים לאלימות רק לאחר מספר פעמים שהיא מתרחשת, המסר העובר לילד הוא שאלימות לעיתים מתקבלת ואפשרית. ההתייחסות ל'אלימות קטנה' לעומת 'אלימות גדולה' בעייתית גם כן. לכאורה, מותר להרביץ בפעם הראשונה ובפעם השנייה, אולם בפעם השלישית- אסור. לכאורה, מותר להרביץ אם זה לא מאוד כואב או פוגע ('אלימות קטנה'). בנוסף, קשיי שפה וקשיים אובייקטיביים נוספים אינם מהווים היתר לאלימות.

עזרה עכשיו- מצד אחד המורה מעירה לתלמיד ואומרת שלא מוכנה לקבל את התנהגותו. מצד שני הוא ממשיך ומקבל ממנה מענה בכל פעם שמתנהג באופן הזה. אין הלימה בין המסר המילולי שהגנת מעבירה לבין המסר העובר בהתנהגות שלה.

10 נקודות! אני מצטיין! נימנע מלפרגן על התנהגות טריוויאלית ביחס לאלימות (לא נדפוק בדלת לרוצח שהשתחרר מהכלא ונאמר לו כל יום: "כל הכבוד שלא רצחת"). נימנע מלפרגן בנוכחות כולם. נפרגן בשקט, בשיח עם הילד, לא בפומבי. נפרגן על מאמץ ולא על התנהגות.

יחידה ארבע-עשרה

בחשיבה על פיתוח יחידה זו שותפה דינה פריד

נושאים מרכזיים: כדאיות הוגנת

*הקרנת סרטון- 'לה פמיליה'

***שאלות-** מה מתעורר בכך כשאתם צופים בסרטון? לאילו מונחים 'אייכים' זה מתחבר לכם?
באיזה אופן? האם הסרטון מצחיק בעיניכם? מדוע? מה יש בו שמעורר צחוק? האם אתם יכולים לראות את עצמכם בסיטואציה דומה עם התלמידים/ילדים שלכם? באיזה אופן הסרטון נוגע אליכם? ועוד

***להוביל-** הסרטון 'נוגע' בהבדלים שבין עונש לתוצאה/ הפסד. רלבנטי לתדר הכדאיות. ביחידה זו נתמקד בנושא הכדאיות ההוגנת.

***מתן הסבר-** במצבים בהם ישנו פער שלא מתאפשר לצמצם באמצעות גילוי עצמי ושפה מגדלת, נפנה לחוקק חוקים. על מנת שילד הנמצא בעניין מסוים בעמדת יחס של כדאיות, יוכל לקלוט את המסר של המבוגר המבקש שינוי, אין טעם בתקשורת שתכליתה לחשוף קושי, צורך או מגבלה. על מנת שהמסר ייקלט, הוא צריך להיות משודר בצורה של מעשה קונקרטי המשנה בפועל את מאזן הכדאיות באופן פשוט, ברור, צפוי ולא תוקף. בתדר של כדאיות, הילד עסוק במה שכדאי לו, נח לו, והוא מעוניין לקדם את האינטרס שלו.

בעמדת יחס של כדאיות הוגנת אנחנו מניחים שיש כבוד הדדי בין הילד למבוגר. שני הצדדים מכבדים את כללי המשחק ומשחקים משחק הוגן FAIR PLAY. כלומר, המבוגר מכבד את האוטונומיה של הילד ומאפשר לו לכבד את החוק או להפר אותו (פרט למקרים בה יש שימוש באלימות)! אלו יחסים שיש בהם הגינות, משום שהילד מבין שגם הצד השני זכאי לפעול, ולגיטימי שיפעל, על פי מה שטוב לו.

***משחק "מי כמוני"**- להצביע כל מי ש....

- מי שחנה בשבוע האחרון במקום אסור (רק לדקה)
- מי שהחזיר את העגלה בסופר למקום?
- מי שמעשן רק במקומות שמותר?
- מי שדיבר בטלפון או סימס או קרא הודעה בזמן הנהיגה?
- מי שלחץ על "אינני הנהג" בווייז תוך כדי נהיגה?
- מי שבדק שאין שוטר בסביבה וחצה את הכביש באדום?
- מי ששיקר לגבי הגיל של הילדים שלו בכניסה לאתר על מנת לקבל הנחה?

- מי שהבריז מהעבודה ואמר שהוא חולה?

***מתן הסבר**- אנחנו חיים בעולם של חוקים, מחירים והפסדים, וכולנו "משחקים" לפי כללי המשחק ההגון. לפעמים נבחר לעבור על חוק מסוים ולשלם את המחיר מתוך חשבון של כדאיות. בעמדת כדאיות אנו זקוקים לחוקים על מנת לייצר הסדרה. יש צורך לנסח חוק/ כלל. לכל כלל יש מחיר, תוצאה ברורה וידועה מראש שאינה פוגעת באוטונומיה של הילד. חשוב שהמבוגר יאפשר לילד לבחור ולשאת בתוצאות.

זהו שלב התפתחותי חשוב עבור הילד : א. לומד לספוג ולקבל הפסדים ; ב. לומד את הקשר בין התנהגות ותוצאה ; ג. מתאפשר לו לפתח עצמיות נפרדת ומובחנת ; ד. לומד ומפתח חוסן על בסיס חוויה של הפסד והתמודדות ; ה. לומד שהעולם לא תמיד מותאם אליו ואל צרכיו.

הפסד הוא משאב של המגדל אשר ניתן באופן רגיל לילד כאשר מתקיימים יחסים של הדדיות, ואשר נגרע לזמן קצוב וידוע מראש. התוצאה לרוב תהיה משויכת למשהו שאנחנו מפסיקים לתת לילד, משהו שמתייחס לקשר. למשל: הזמן של המגדל / הרשות של המגדל/ הקשב של המגדל / תשומת הלב והעזרה של המבוגר המגדל / כספו של המבוגר ועוד. ההפסד הוא לא עונש, אינו פוגע, לא אלים, לא תוקף, אינו כוחני ולא מקטין (לא ניקח מהילד מתנה שקיבל, לא נשלח אותו לחדר, אלא לא נעמיד לרשותו משאב, דבר בגבול האוטונומיה שלנו כמבוגרים שאינו תלוי בילד ולא תלוי בשיתוף הפעולה שלו כדי שהחוק יתממש.

***קריטריונים לבניית חוק**- חוק מורכב מכלל מוגדר שמבטא ערך מיטיב, ומהפסד הולם וצפוי שהוא תוצאה של אי כיבוד הכלל. חוק מגדל דומה לכלל במשחק המגדיר בצורה ברורה וידועה מראש תוצאה הוגנת והולמת לבחירת השחקנים.

כשבונים חוק / כלל עליו לעמוד ב 5 קריטריונים :

1. הכלל צריך להאיר ערך מיטיב וטוב לכולם
2. ניתן ליישם ולראות בצורה פשוטה אם הכלל מיושם או לא. לכלל יש נראות ומשמעות מאד פשוטה.
3. עקביות- לחוק חוק שפשוט למגדל להיות עקבי לגביו.
4. מידתיות- מידתי לגיל הילדים.
5. אוסף הפסדים קטנים שמוגבלים בזמן (מתוך השירותים שאנו כמבוגרים נותנים לילד).

חידודים נוספים :

- ✓ את החוק נציג תמיד בזמן קר!
- ✓ על החוק להיות ברור, בהיר וידוע מראש (חוק אינו "שלוף" ואמפולסיבי)
- ✓ כל בני הבית/ כל צוות הכיתה מכירים את החוק ופועלים לפיו
- ✓ החוק ניתן לאכיפה ואינו תלוי ברצון הילד
- ✓ ביצוע החוק יהיה ללא מאבק כוחני! חוק אינו עונש ואינו מלמד לקח (פקח נותן קנס ולא "נוזף" בנו)

- ✓ תוצאה מיידית. התוצאה הקטנה ביותר שתגרום לשינוי
- ✓ ההפסד משמעותי- קשר עם המבוגר ושייכות לקבוצת השווים
- ✓ ברגע שהילד שילם את המחיר אנחנו ממשיכים כרגיל (קנס ששולם- הסתיים)

***תרגיל בניסוח חוקים והפסדים** - עבודה בזוגות. ע"פ הטבלה המצורפת, נסו לחשוב על ניסוח חוקים שונים, חשבו על הפסד מתאים. נסו לחדד מהו הערך/המיומנות שחשובה למבוגר, שסביבו חוקק החוק.

***סבב שיתוף**- כל זוג מציג את הרעיונות שלו. שאר חברי הצוות מוסיפים לטבלה רעיונות נוספים.

***חשוב**- במסגרת התרגיל יש לשים לב שהדוגמאות הניתנות אינן עונש במסווה של הפסד. יש לחדד את האבחנה בין עונש להפסד:

עונש – כוחני, אימפולסיבי ב"שלוף", במטרה להקטין, לשלוט, שולל אוטונומיה. עונש מהותו שליטה ולא השפעה.

הפסד – ידוע מראש, האוטונומיה נשמרת לשני הצדדים, אינו כוחני, המטרה היא לגדל ולפתח, מהותו השפעה ולא שליטה.

הפסד	חוק	הערך ההתפתחותי/ מיומנות
בכל יום שער בית-הספר נסגר בשעה 8:00. בטווח השעות 8:00-8:20 לא תתאפשר כניסה של מאחרים. השער נפתח שוב בסיום התפילה בשעה 8:20.	נכנסים לביה"ס בזמן	דחיית סיפוקים תכנון זמן התארגנות אחריות
תלמיד שיצא ללא רשות מהשיעור ולא חזר לכיתה לאחר פנייה אחת מצד מבוגר, לא יוכל לחזור באותו השיעור לכיתה וייכנס למרחב שומר. במרחב השומר תתקיים פעילות לימודית. ילד במרחב השומר, לא יוכל לצאת להפסקה יחד עם חבריו לכיתה באותו היום	שוהים בכיתה בזמן השיעורים. לא מסתובבים ברחבי בית הספר בזמן שיעור- אין שוטטות!	דחיית סיפוקים התארגנות אחריות שמירה עצמית התחשבות
תלמיד שיעדר מהשיעור יותר מ X פעמים, לא יוכל לצאת לטיולים ופעילויות חוץ בית ספריות.	משתתפים ונוכחים בשיעור ספורט. מתייחסים לשיעור ולמטלותיו כמו כלל השיעורים	שמירה עצמית- בריאות ותנועה
תלמיד שבחר לא לסדר, לא יוכל להשתתף בפעילות הגן שתהיה מייד אח"כ	מסדרים את מרחב הגן לאחר פעילות. מחזירים את 'הציוד' למקום בסיום הפעילות.	עצמאות אחריות התחשבות
תלמיד שאיחר לשיעור לא יוכל להיכנס לכיתה באופן מידי- ויישלח ל"מזכירות", במטרה לבצע רישום. התלמיד יוכל להיכנס לכיתה רק לאחר שיראה למורה הנוכח בכיתה פתק אישור שקיבל ב"מזכירות". תלמיד שנרשמו לו שלושה איחורים וקיבל שלושה פתקים- לא יוכל לחזור לכיתה,	נכנסים לשיעור בזמן	דחיית סיפוקים התארגנות תכנון זמן אחריות שמירה עצמית התחשבות

ויצטרך ללמוד ב'מרחב שומר'.		
תלמיד שבוחר שלא לבצע את המטלה הנדרשת לא יוכל ב-10 הדקות האחרונות של השיעור לקבל מטלה כיפית שהמורה מחלקת (דף צביעה/ תפזורת...)	מבצעים את משימת השיעור (כתיבה/ העתקה/ מענה על שאלות...)	עצמאות אחריות התמדה מיקוד
תורן שלא מילא את את מה שכלול באחריות שלו, יהיה תורן גם ביום שלמחרת.	כל תלמיד תורן כיתתי בתורו. התורנות כוללת דאגה לניקיון הכיתה במשך היום.	אחריות התחשבות
תלמיד שבוחר להגיב באדישות/לבטל/להתעלם/ מניסיונות הסיוע של המבוגר, לא יוכל לקבל סיוע ויחס קרוב ורגיל מהמבוגרים בכיתה כשיפנה אליהם.	כשמבוגר בכיתה ניגש להציע עזרה לתלמיד. התלמיד נענה לעזרת המבוגר ומגיב בכבוד	כבוד התחשבות הסתייעות באחר להיעזר ולעזור הדדיות
תלמיד שבחר שלא להתנהג באופן רגוע ומשתף פעולה ביום החופשי של המחנכת, לא יוכל לקבל יחס 'רגיל' ו'נחמד' כמו תמיד מהמורה ביום שלמחרת.	שומרים על חוקי וכללי הכיתה גם ביום החופשי של המחנכת (רגועים ומשתפי פעולה)	התחשבות איפוק ויסות כבוד
תלמיד שפונה באופן לא מכבד (צועק, מדבר באופן תוקפני, מביע חוסר סבלנות ודורש מענה מיידית...), המבוגר לא יוכל לפנות אליו ולתת לו מענה במהלך השיעור. התלמיד יאבד את הזכות לקבל עזרה	פונים למבוגר בבקשת עזרה באופן מכבד ומווסת. מבקשים את עזרת המבוגר בנועם וממתנים בסבלנות עד שהמבוגר מתפנה	ויסות איפוק דחיית סיפוקים
לכל תלמיד בגן, בסוף כל יום, יש 'זמן אישי חויתי' עם הגננת. הזמן מתאפשר רק בימים שבהם לא הייתה לתלמיד אלימות כלל! תלמיד שפעל באלימות לא יוכל באותו היום לשבת לזמן חויתי עם המבוגר.	נמנעים מאלימות ברחבי הגן! (חשוב-כדאיות, בהקשר של אלימות- רלבנטית רק בגיל הרך)	אי אלימות איפוק ויסות התחשבות

*הצגת ציטוט ודיון על משמעותו: "הנתינה שבאי הנתינה"

*צפייה חוזרת ומסכמת בסרטון- 'לה פמיליה'

*נספחים

יחידה חמש-עשרה

נושאים מרכזיים: תרגולי סכום

תרגיל 1

***הקרנת סרטונים וניתוחם** - יוקרנו סרטונים שונים. נסו לחדד לעצמכם/ לומר/ לזקק מה בסרטון מתחבר לדברים שדיברנו, למדנו? נסו לחלץ מחשבות איכות בעקבות צפייה בסרטונים השונים. נוביל לנקודות הבאות:

עקרונות/ תמות מרכזיות/ תובנות/ מושגים	סרטונים
הדרך שבה אנחנו מגיבים לסיטואציה, המילים שאנחנו בוחרות לומר משפיעות ואף יוצרות את ההיענות לנו מן הצד השני. שפה מגדלת	<ul style="list-style-type: none"> תמיכה טכנית לבעיות בזוגיות
דגם אב. דגם אם. באיכה האתגר הוא דגם הורות שלישי. כיצד להתקדם בתוך דגם אם, מבלי לחזור אחורה לדגם אב.	<ul style="list-style-type: none"> "סטנדאפ" דגם הורות
ערכים. גם כשאנחנו לא באינטראקציה מול הילד אנחנו מעבירים מסרים, מאפשרים, בין אם אנחנו מודעים ובין אם לא. להיות מגדלור זה להיות מודע למה חשוב לי? להיות יציב ואיתן ביחס לאותם דברים. לכוון. "אני צופה בך", "כיוון", "צריך שתכוון אותי"	<ul style="list-style-type: none"> אבא אני צופה בך
ניסוח מסר. כוחן של מילים. איך ניסוחים שונים מעבירים מסרים שונים ומשפיעים על הצד השני באופן אחר	<ul style="list-style-type: none"> זה יום יפה ואני לא יכול לראות אותו (עיוור)
לא מספיק לדבר את המסר. צריך להתנהג אותו. להיות מגדלור- משהו בהוויה, בתפיסה, בכל ההתנהלות. אי אפשר 'לדבר אייכה' מבלי 'להתנהג אייכה'	<ul style="list-style-type: none"> אמא צועקת בטלפון
שאלון הפניות הרגילות (לתת שוחד, "לחנך"...)	<ul style="list-style-type: none"> ארץ נהדרת
באייכה אנחנו מאמינים ביכולת השינוי של הילד. מאמינים בגדילה שלו. לא נתעסק בתיוגים, והגדרות. הגדרות מקבעות וחוסמות התקדמות וגדילה. הכחשה-שדרוג-גלגול	<ul style="list-style-type: none"> תנו לילדים להחליט בעצמם (תיוגים)

***הערה** - ניתן להשתמש בכל אחד מהסרטונים שמופעים לאורך המסמך כולו לשם פעילות זו

תרגיל 2

***חלוקת טקסט**- לקבוצה יחולק טקסט "סודות וסדרים" מאת דנה ספקטור.

***ניתוח טקסט**- "סמנו לכם משפטים/אמירת/ מילים שמתחברות לכם לרעיונות אייכים"; "נסו לחלץ מחשבות אייכיות שעולות לכן בעקבות קריאת הטקסט". עבודה בזוגות

***סבב שיתוף ודיון**

***נספחים**

סודות וסדרים

+ אלונה טוענת שאנחנו, בני דור האינס, בני ה'40 פלוס, הכי נרסקנו. היא מכנה אותנו "דור של עבדים". "מצד אחד ההורים שלנו", היא אומרת, "שדורשים מאיתנו כבוד ותשומת לב, שנשרת אותם ונכלה את פניהם ולא נעז להחמיץ אפילו את התג השני. מצד שני, ילדי השפע שלנו, כל אחד נסך וכל אחת נסיכה, חבורת מפונקים כפויי טובה שמצפים שנעשה בשבילם הכל".

ואילי היא צורקת. האמת היא שרוב ההורים של מי שגדל בסבנטיז לא ממש האמינו בלחבק ובלהגיד, "בואי נרבר על זה". הם העדיפו להעיף סטירה אחת טובה כשצריך. כולם קראו את אותו עותק מדופט של ד"ר ספוק ולמדו ממנו שילדים טובים יוצאים רק מזוג הורים קשות. ואנחנו נפגענו מזה, מהצערות, מההגבלות, מאמירות נואלות כמו, "למה את לא תלמידה מצטיינת כמו האח הבכור שלך?" או מיהרנו לגדל את הילדים הפרטיים שלנו בעדינות ובוהירות, כאילו שהם כלי זכוכית שבירים.

התוצאה - אנחנו נאלצים לשרת ולרצות את בני שני הרורות, ההורים שלנו מלמעלה, הילדים שלנו מלמטה, ובתוך המלחציים האלו אנחנו מתרצצים כמו חבורת שפחות רגשיות. לוקחים רכבת לנתניה כדי לרוץ ולפייס את אבא שלנו ששוב נפגע בכבודו מסיבה מסתורית כלשהי, חוזרים בצהריים לילד הגן שלנו, שגם הוא מחמיץ אלינו פנים כי אנחנו לא מוכנים שיעשה סליים על המיטה הווגית.

דווקא ההורים שלי מזמן לא שם, ואני חייבת להגיד שזה תהליך שממש משמח אותי. כבר הרבה שנים שאשכרה נעים לנו לשבת ביחד בליל הסדר. אמא שלי הפכה לאדם שהכי עוזר לי כשאני בצרה, אבא שלי כבר לא כועס עליי יותר מדי, גם כשאני מגיעה למינוס מפלצתי. הם הוכחה לזה שלא משנה כן כמה אתה, אתה יכול להתרכז פתאום, לפתוח לרווחה אגרופי נפש ישנים וקפוצים.

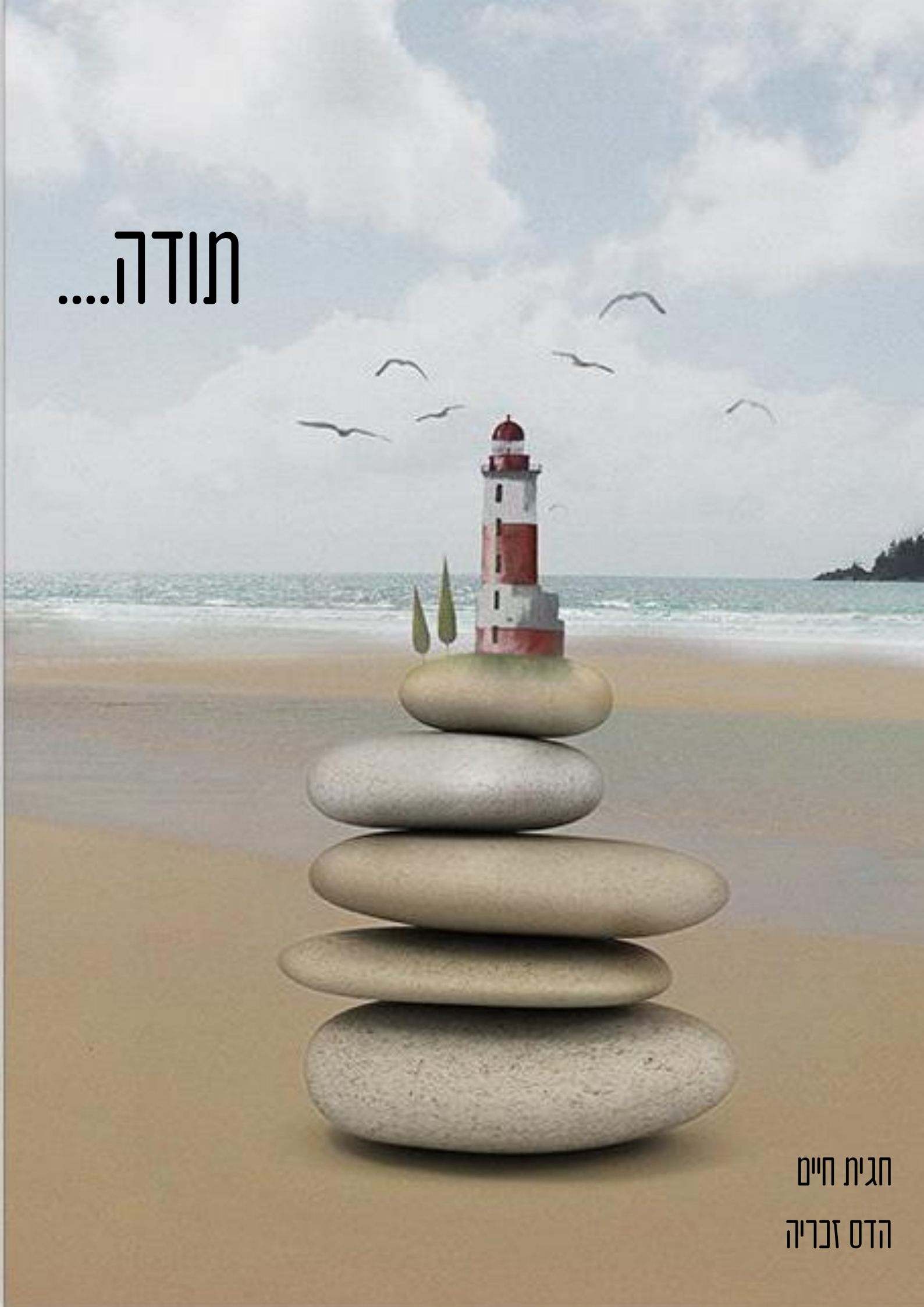
רק עם הילדה שלי עדיין יש לי בעיות. לרשא הזה שלייד הספסל עם הזקן, למשל, הגעתי אחרי שנפלתי כמו טיל מהבית, עם דמעות משל עצמי בעיניים. שוב אמרתי לה בוקר טוב, היא שוב לא ענתה, פשוט הפנתה לי עורף קישח והמשיכה להתכתב עם חברות שלה בסמארטפון. "בוקר טוב", אמרתי לה שוב, הפעם בקול רם יותר. שוב שתיקה.

שוב התעלמות, המטבח הירדר מהמילים החלולות שלי, תלויות מעל השיש כמו סירים חלודים.

"אולי תעני לי פעם אחת?" את הצרחה שיצאה לי מהפה לא תיכננתי. כבר נשבעתי לעצמי שער גיל 17 אני כופה על עצמי סבלנות. "זה יעבור", כולם אומרים לי כל הזמן, "הן חוזרות בסוף". אז אני מבליגה ומתאפקת, אבל לפעמים אני תוהה אם זה לא הימור גדול מדי, לפנטז שהילדה תחזור אליי אחרי חמש שנים שבהן התרגלה לראות בי כתם מרבר שמסתיר לה את המחשב.

כל יום מחדש אני קמה ונשבעת, היום אני אהיה אמא אמיתית. היום יהיה היום שבו פשוט אגש אליה ואודיע בתקיפות שמהיום אין יותר סמארטפון כשכל המשפחה ביחד, ומרגע זה ממש מספרים לי מי זו החברה החדשה שהולכים אליה, כולל גיל, כתובת, ושתי העבודות של שני ההורים. וכל יום מחדש היא תולה בי מבט כזה מלא סלידה ועייפות של תניחי לי, שפשוט אין לי אומץ לדרוש ממנה, "תורידי את הנעליים מהספה", ולהתחיל איתה ריב אימים. אני קונה לי יריעות זמן שקופות של שקט, זה מה שאני עושה, פשוט מזותרת על עצמי כדי לא להפוך את החיים שלנו ביחד לסיוט מלא בצערות ודלתות נטרקות. ובתוך השקט הזה, משהו בי צורח כל הזמן ולא מקשיבים לו. אני לא מאושרת לידה, אני לא אני, אני גרסת ההשתק של האישה שהייתי, אוויר.

תודה...

חגית חיים
הדס זכריה